

420

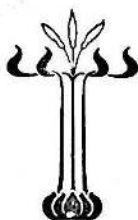
ȘCOALA ROMÂNĂ

ȘI

ÎNVĂȚĂTORUL ROMÂN DIN UN-
GARIA ÎN LUMINĂ ADEVĂRATĂ

DE

IOSIF STANCA

ĂRĂD, 1911

„TRIBUNA” INSTITUT TIPOGRAFIC, NICHIN ȘI CONS.

633.

37

20/6/13

ȘCOALA ROMÂNĂ
 ȘI ÎNVĂȚĂTORUL ROMÂN DIN
 UNGARIA ÎN LUMINĂ
 ADEVĂRATĂ

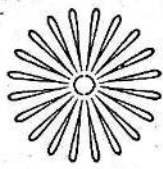
V 1970

DE
 IOSIF STANCOA

Josif Moldovan
 Inspector școlar
 ARAD

BIBLIOTECA
 B. Mu. de sprire 516.
 19 40/41

ARAD, 1911
 „TRIBUNA” INSTITUT TIPOGRAFIC, NICHIN ȘI CONS.

*Inchin aceasta carte celui mai mare dascăl
și istoric al zilelor noastre, care mai mult a os-
tenit pentru cultura neamului românesc de pre-
tutinderi:*

Domnului

Nicolae Iorga,

în semn de profundă admirație.

Roșia, August 1911.

Autorul.

Prefață.

De când există școala românească, nu s'a observat o preocupare mai serioasă pentru această instituțiune, atât cu cuvântul, cât și cu fapta, ca tocmai de patru ani încoace.

Primejdia comună, a trezit ca prin farmec până și firile cele mai îndărătnice, a pus la muncă stăruitoare pe cei trezi și simțitori și a muiat până la lacrimi inimile celor idealști, făcându-i să-și deschidă larg pungile cu darurile princiare.

În lupta aceasta îndărătnică, dupăcum e firesc, s'au săvârșit și multe greșeli, cari au isvorit mai mult din desorientarea inerentă vremilor tulburi, decât din răutate. Celece au isvorât din răutate, ne-au venit mai totdeauna din partea acelora, pe cari i-am pierdut pentru vecie, și, pentru cari n'o să mai avem nici măcar mângăierea tatălui din parabola fiului rătăcit: de a să mai reîntoarce.

Greșelile cele multe și variate au provenit din toate părțile. Când să declară războiul, între membrii statului major din părțile litigante să naște dușmănie, iar ostașii încăierăși în focul luptei își pierd adese-ori conștiința și nu mai știu ce fac; din dușmănie și din inconștiență însă, nici când nu pot să răsară lucruri bune și înălțătoare.

Cu aceste greșeli și rătăciri provenite din toate părțile, să ocupă și cartea de față, stabilind răspunderea pentru fiecare factor în parte și nizuind a da soluția necesară chestiunilor mari ce preocupă școala română și pe învățătorul ei.

Din aceste greșeli și rătăciri ce ne-au stăpânit de un timp încoaci, tot mai mult începem să ne desbrăcăm și din întunerecul ce ne-a copleșit de toate

părțile ani de-arîndul, începe tot mai tare să se facă lumină.

Dacă cartea de față va contribui numai în parte la stabilirea adevărului, atunci ș'a ajuns scopul urmărit, contribuind astfel cu o nouă petricică la sanctuarul școalei române.

CAP I.

Situația generală a școlilor noastre.

I. Stările create de legea școlară din anul 1907.

Când să va scrie istoria școlilor noastre, istoriograful nepreocupat va însemna ca un punct culminant pentru cultura română anul 1907, dela care punct cultura neamului românesc din aceasta țară pleacă fatalmente spre orizont.

Ceiace nu s'a putut realiza în veacurile întunecoase, în veacurile de urgie pentru neamul românesc, să va realiza acum, în veacul »luminilor«, dacă alte împrejurări nu vor schimba radical rostul stărilor triste în cari am ajuns, cu toată revolta și împotrivirea legitimă ce am manifestat întotdeauna.

Temerea noastră e foarte legitimă, deoarece studiind legea școlară și referințele noastre culturale, eată la ce constatări ajungem :

1. Legea din 1907 pretinde, ca elevii români să-și însușiască limba maghiară în așa grad, ca să-și poată exprima *corect* atât verbal cât și în scris cugețele deja după absolvarea clasei a IV-a, o pretenziune, care după cei mai mari pedagogi și filozofi ai omenimei e imposibilitate. Aceasta să pretinde din rezoane de stat.

2. Planul nostru de învățământ susține și pe mai departe aproape în întregime toate obiectele și toate materiile de învățământ. Aceasta dispoziție a forurilor noastre superioare ni-se pare cât să poate de legitimă, pentrucă un plan de învățământ trebuie să fie *organic* și descopciarea ori-cărei discipline ar produce grave perturbațiuni în sânul celorlalte. Dispozițiunea aceasta e legitimă și din punct de vedere pedagogic, deoarece

numai pe baza cunoștințelor câștigate în limba maternă să poate clădi adevărata cultură a individului și numai pe baza acestor cunoștințe să poate instrui cu succes și în altă limbă. Dar e legitimă aceasta dispoziție și pentru împrejurarea, că neamul românesc aduce jertfe considerabile pentru școala românească, iar școala românească la rândul său, încă e îndatorată să aducă roade mănoase pentru cultura națională.

Stând astfel lucrurile este evident, că școala noastră e necesită de a satisface două scopuri deosebite, de a slugi pe doi stăpâni, ivindu-se din capul locului greutatea de a nu-i putea satisface din ajuns pe amândoi, o împrejurare, care trage după sine grave urmări, atât pentru învățător, cât și pentru școala română.

Dar să zicem, că am putea îndestuli amândouă părțile, aceasta împrejurare încă ar aduce grave urmări pentru generațiile supuse acestor stări din motive psihologice și igienice.

Înainte de toate trebuie să ținem samă de adevărul constatat de toată lumea, că precum puterile corpului omenesc sunt mărginite, tot astfel mărginite sunt și puterile psihice ale aceluia. Orice împovărare prea mare a corpului produce efecte păgubitoare asupra acestuia, ba influențează în mod păgubitor și asupra sufletului, precum orice împovărare a spiritului produce fenomene ciudate în manifestările vieții psihice și influențează în mod păgubitor și asupra corpului.

Ajuns în acest stadiu fatal, fără voia și dorința noastră, venim tot mai mult la convingerea, că aceste nu sunt stări menite de a progresa în ele, ci mai de grabă de a regresa, ori în cazul cel mai bun de a rămânea *staționari*, cel puțin până ce să vor schimba împrejurările în spre bine.

Lupta dintre cei doi factori — judecând după temelia și după pilastrii pe cari să razimă puterea

fiecăruia — să pare egală. Deoparte pilastrii puternici bazați pe o temelie slabă, iar pe altă parte pilastrii slabi zidiți pe o temelie solidă. Care din acești doi factori va ieși învingător, nu poate să o precizeze nici mințile cele mai agere și mai prevăzătoare. Totul atârnă dela mijloacele strategice ce să vor aplica în viitor, fie dintr'o parte, fie dintr'alta. Date fiind împrejurările, trebuie să ne tânjim zilele mai departe, întăriți pe deoparte de învățăturile eterne ale sfintei scripturi, cari ne arată până în cele mai mici amănunte *nestatornicia* lumii acesteia și luminați de altă parte de adevărurile istoriei, care ne arată atât de clar, că peste neamul nostru în decursul veacurilor au trecut încercări cu mult mai grele — și totuși n'a perit. Vitalitatea noastră concretizată în virtuțile strămoșești: *limbă, lege și moșie*, a fost pāvaza de oțel, de care s'au frânt întotdeauna și săgețile cele mai veninoase. Va rămânea vecinic pentru neamul românesc de pe aceste plaiuri, ca un îndemn însuflețitor, versurile admirabile ale poetului Coșbuc ¹⁾ din «Graiul Neamului»:

«Dacă 'n vreme tulburată
«Nu ne-am dat noi **graiul** țării,
«Azi în ziua deșteptării,
«Cum să-l dăm» ?

2. Bilingvismul. (Istoria bilingvismului.)

Semnalată odată primejdia, trebuie să vedem în special, ce greutate ne aduce legea școlară, ca să ne strângem rândurile și să putem duce lupta cu succes mai departe.

Între multe lucruri jignitoare, cari ni-le aduce legea școlară pentru școala și cultura românească de pe aceste plaiuri, în locul prim îl ocupă *bilingvismul*,

¹⁾ Ziuarul unui «Perde vară», p. 86.

care din firea lucrurilor duce la surmenaj, iar acesta în mod fatal la *ruinarea generațiunilor școlare și a învățătorimii*.

Dacă deschidem istoria pedagogiei¹⁾, vom da de acest fenomen încă în evul mediu, când să introducea în școalele medii limba greacă și latină, cu scopul bine determinat, ca tinerimea școlară ajunsă în posesiunea acestor limbi, să studieze în original limba și literatura acelor popoare clasice, cari prin trecutul lor glorios, prin cultura lor neîntrecută, au fost și vor fi veacuri de-arândul isvor de primenire pentru sufletele însetate de tot ce e nobil și frumos. Acest scop s'a urmărit întotdeauna în școalele medii și să urmărește chiar și în zilele noastre.

Introducerea bilingvismului în școalele elementare, aparține vremilor mai noauă, când aceasta să face din cauze politice, ca mijloc de desnaționalizare. Astfel au purces Germanii cu Polonii din Posen, etc. Bilingvismul în școalele elementare, nu are îndreptățirea, ce o are în școalele medii, unde limba străină este privită ca mijloc pentru câștigarea noilor cunoștinți. În școalele elementare cunoștințele să predau, precum e natural să se predee, în limba maternă, iar predarea *acelorași* cunoștințe în două limbi, pe lângă aceia că apare ca un non senz, produce și *surmenaj*, a cărui urmări dezastruoase ne vom încerca să le fixăm în capitolul următor.

Bilingvismul poate să fie îndreptățit din resoane politice, dar pentru educația populară este osândit să rămână pururea o *utopie pedagogică*.

1) Vezi pe larg I. Găvănescul «Ist. Pedagogiei».

3. Urmările bilingvismului: Surmenajul și slăbirea facultăților intelectuale.

Cunoscând istoricul bilingvismului, să vedem cum să produce prin acesta surmenajul și ce urmări dezaastroase are asupra generațiilor școlare.

Să luăm ca pildă un copil de țaran, care este osândit de soarte să-și petreacă întreaga viață la țară, fiind deobligat ca cunoștințele elementare să și-le însușească în două limbi în timpul de școală.

Copilul când vine la școală, nu știe să vorbească limba sa maternă cum să cade. Este cunoscut câte greutatea întâmpină învățătorul cu elevul, până ce acesta își însușește un mănunchiu de cunoștințe. Greutatea asimilării provine din motive psihologice; cunoștințele predate oricât de intuitiv și oricât de atrăgător, rămân un ce *abstract* pentru mintea copiilor, care sboară spre alte plaiuri mai fericite: spre jocuri și spre ștregării inerente firii copilărești. Firea lor pretinde cea mai mare libertate, de care îi despoaie tocmai școala cu organizația sa. Nu e destul însă numai atâta. Orice a percepție nouă, numai atunci formează proprietatea sufletească a elevului, dacă să pune în legătură cu a percepțiunile cele vechi, dacă să sistematizează. Ce muncă încordată trebuie să desvoalte învățătorul de nou, ca să sistematizeze cunoștințele, atât de răslețe ale elevilor din școalele elementare, cari trăiesc în cea mai mare parte într'un mediu foarte nepriincios culturei și educațiunei pește tot.

Când școala ș'a ajuns scopul cu sistematizarea cunoștințelor câștigate în limba maternă, vine limba străină, cu care cunoștințele anterioare, în loc să se fortifice și cristalizeze tot mai mult, să slăbesc și să întunecă, nefiind între ele nici o afinitate, ca să se poată face asocierea necesară. Neputându-se face asocierea ideilor, în capul copiilor să produce un

haos nemaipomenit, o confuzie generală. Zăpăceala e evidentă, din răspunsurile *confuze, vagi*, adeseori *bizare* ale copiilor, la vrâsta în care între împrejurări normale, te-ai aștepta ca mintea lor să *scapere de lumină și seninătate*. De aici mehanism pe toată linia. Ceeace reproduc elevii, reproduc nu ajutați într'atâta de memorie și inteligență, ci mai mult în mod mehanic, ajutați de exercițiu îndelungat. Peste corpul lor obosit de grabă să întinde o moleșală, în aerul încropit de miezme otrăvitoare. O căscare generală să simte în toată clasa. Din ochii lor osteniți a dispărut orice foc juvenil; pleoapele lor să sbat a lene, după somn. Și din colțurile mai discrete ale clasei, la firile cele mai trudite să observă ațâpări tot mai sistematice. Din astfel de școale a dispărut orice viață, orice farmec. Salele, cari ar trebui să fie adevărată plăcere pentru ei, devin în curând adevărate temnițe. Și știința, care ar trebui să fie dulce ca fagurul de miere, devine poama cea mai acră din lume. Firea lor dornică de libertate caută alt adăpost, cu mult mai prielnic. Și unde l'ar putea găsi, decât în templul minunat al naturii, unde Dumnezeuirea vorbește prin mii de gurii; unde lumina să revarsă în raze ondulătoare, unde cântecile răsună din belșug, unde veselie curge gărlă și unde peste tot nu găsești decât armonie farmec și colori? Acest învățător e cu mult mai atrăgător, de oarece acesta le predă toate pe nesimțite, fără salturi, în porțiuni bine cumpănite și într'un mod fermecător. În procedura lui e ascunsă atâta înțelepciune, atâta bunătate și atâta farmec, pe când dascălul le dă toate artificial, lipsit adeseori de dragostea și de farmecul ce să recere, ca să știe să *lumineze, să încălziască și să fascineze*. Ce proces straniu psihologic trebuie să se desvoalte în capul acestor școlari, încărcăți cu atâta cunoștințe diverse, în două limbi! Și ce roade detestabile o să culeagă omenimea pe urma acestui sistem de educație cu

totul greșit! Firește, acestea vor urma cu mult mai târziu, ca diferite simptome sociale. Iată cum caracterizează doi bărbați de școală dela noi starea tristă în care a ajuns școala noastră:

*«Pusă în slujba unor tendințe potrivnice legilor firești, școala populară nu mai poate fi privită ca un institut de creștere, ci ca un laborator de periculoase experimentări, ca un loc de dresură dobitocească, de tâmpire a minții și de strivire a inimii».*¹⁾

*«In acestea (școalele bilingve) a încetat orice tendință de educație, orice cultură a voinței și a sentimentelor; singura lor tendință e de a îngrămădi mințile bieților copilași cu cunoștințe formale. E ușor de închipuit spre ce prăpastie îngrozitoare duc în chipul acesta școlile noastre»...*²⁾

În țările, în cari e introdus bilingvismul, pentru exhaurarea unei programe cât de reduse, să recere după cum e firesc, îndoit atâta timp și energie dezvoltată; va să zică ca să se ajungă la exhaurarea programei, trebuie mărit în mod conziderabil orariul. Că ce însămnă șederea alor 80 de copii la un loc, câte 6—7 ore pe zi, în aer infectat și în etatea frajedă de 6—12 ani, pentru orice om cu mintea sănătoasă, nu este greu de găcit.

Din astfel de școale, e numai natural, dacă vor eși generații de *surmenați*, cu fața pururea *ofilită*, cu spinarea *încovoiată*, cu mintea pururea *adormită*; niște ființe nenorocite, vrednice de compătimit și de plâns, cari nici pe departe nu vor putea să concureze în lupta cea grea pentru existență, alături de surescenența altor neamuri, în toate privințele mai bine înarmată decât a noastră.

Să ascultăm acum părerea unui bărbat de școală din Bucovina, pentru ca să ne convingem și mai

¹⁾ I. L. «Vatra Școlară» an II, p. 117.

²⁾ Dr. Onisifor Ghibu «Luceafărul» an X, p. 98.

bine despre dezastrul ce-l produce școala, când funcționează între împrejurări cu totul anormale, documentând prin aceasta, că rătăcirea tot rătăcirea rămâne, ori în ce țară s'ar ivi ea. Iată ce zice acel bărbat:

»Fiind copiii instruiți într'o limbă ce n'o pricep, pierd interesul pentru școală, devin apatici, ba chiar dușmănoși școlii și umblă fugari pe drumuri. Urmarea acestor stări e, că cei mai mulți elevi repetesc în decursul obligativității lor mai mulți ani școlari și foarte puțini absoalvă clasa a 6-a.

Rezultatele ce să obțin în progresul învățământului în școlile cu două limbi de propunere sunt cu mult inferioare rezultatelor dela școlile cu o limbă de propunere.«¹⁾

De aceia țările în cari e introdus bilingvismul, sunt pururea osândite să rămână staționare, cel puțin pentru partea oprimată a locuitorilor și apar ca un paradox față de acele, cari își dau toată osteneala, ca să reducă munca școlară, ca tinerimea astfel să vină în atingere cât mai îndelungată cu elementele naturii: aer și lumină, din cari rezultă forța fizică și scăpararea vie a sufletului omenesc.

Este evident, că în țările aceste pierderea e dublă și ireparabilă.

Pierderea e dublă, pentru că pe de o parte, va rămânea pururia o *chimeră* tendința acelor, cari vreau să se opună legilor celor mai naturale cu atâta îndărătnicie, iar de altă parte, prin ace a, că prin *încătușarea* spiritelor omenești, să pune stavilă înfloririi și propășirii generale.

Pierderea e ireparabilă, din motivul, că având de a face cu spiritul omenesc, acesta nu să poate schimba de pe o zi pe alta. Sufletul omenesc odată zdruncinat, cu greu să mai poate aduce în ogașul său

¹⁾ N. Simionovici «Școala» an II. p. 49.

normal, ci mai totdeauna este osândit să rămână în starea de degenerare și să-și aducă roadele sale patologice. Aici, mai mult ca la artele plastice, să potrivesc vorbele marelui nostru critic literar Tit Maiorescu :

«*Ai un singur bloc de marmură; dacă îl întrebuințezi pentru o figură caricată, de unde să mai poți sculpta o Minervă?*» ¹⁾

Făcând reprivire asupra relelor semnalate în acest capitol, venim la convingerea, că relele aceste sunt de așa natură, că din partea noastră nu să pot îndrepta. Toată activitatea celor *chemați* să se îndrepte într'acolo, ca să *convingă* la anumite ocaziuni cercurile conducătoare despre *rătăcirea* cea mare ce să face atunci, când nu să ține cont de legile naturale de dezvoltare la un popor întreg, pretinzând aceia, ce este peste puterile omenești.

4. Orbecări prin întunerec din cauza legii nouă școlare.

Formulându-i-se școalei două scopuri deosebite, e numai firesc, dacă printre învățătorime s'a întins o *desorientare* generală, cu toate urmările ei nefaste, de oscilări când în dreapta, când în stânga. Starea aceasta — durere — ne mai stăpânește încă și astăzi în multe părți, și, probabil va trece încă mult timp până să va cristaliza pe deplin atmosfera, atât din partea forurilor superioare, cât și din partea învățătorimii, intrând școala iarăși în starea sa normală, în care numai poate să se desvoalte.

A pune numai în sarcina învățătorimii răspunderea pentru greșelele inerente vremilor tulburi, pe

¹⁾ «Critice» Prefața ed. 1874 p. XV.

cum s'au încercat din mai multe părți ¹⁾, nu numai că nu e just, ci e și cel mai mare păcat.

Este caracteristică ținuta aproape pasivă a superiorităților noastre bisericești din timpul de tranziție, — mai ales în ceia ce privește *direcția*, ce avea să urmeze învățătorimea. Din vremuri mai bune ne-am fost îndatinat, să așteptăm dela aceste — cu tot dreptul — *sfaturi luminate*, de cari niciodată n'am fost așa *lipsiți* ca tocmai în timpul acesta de desorientare generală, și cari dacă urmau, necondiționat, că să evitau multe greșeli și rătăcirii de tot felul. Situația noastră din acest stadiu, să asemănă cu un labirint enorm, unde zădarnic ne trudim după firul Ariadnei. Întunec mare pretutindenea și nici o licărire de lumină de nicăirea. În cazul acesta, ne-am fi așteptat, cu tot dreptul, ca legii școlare să-i fi urmat cât să poate de grabnic din partea forurilor noastre bisericești *sfaturi, îndemnuri părintești și îndrumări luminate*, ca să nu orbecăm ani de-arândul prin întunec, ci să eșim cât să poate mai grabnic la luminiș.

Toate cele așteptate, cu tot dreptul, au rămas însă așteptări zădarnice.

Norocul, că în timpul din urmă a venit însuși ministrul cu o îndrumare detailată, care ușurează într-una câtva sarcina învățătorului și luminează cât de puțin situația nespuse de grea în care a ajuns școala noastră.

Înțelegem ținuta forurilor noastre superioare, care poate fi legitimă pentru vremuri mai favorabile, dar nu acum, când o parte din fiii neamului duc o

¹⁾ Așa de pildă Dl Dr. Onisifor Ghibu în studiul său: «*Cercetări asupra învățământului nostru primar*», deși nu în mod direct, aruncă toată vina asupra învățătorimii noastre. Dsa uită, sau se face a uita, momentul important, că noi stăm *sub scutul bisericii*. Și când învățătorimea comite vr'o greșală, indirect și superioritatea bisericească să face *complicele* învățătorimii,

luptă îndârjită pe moarte și viață, iar școalei noastre confesionale îi trage clopotul.

Am ținut să fixăm aceste constatări, mai mult principiare, nu pentruca să scuzăm învățătorimea, pentru greșelile și rătăcirile ei de tot soiul, pentru cari lucru firesc, că este responsabilă în locul prim, ca un corp matur ce e, ci am făcut-o mai mult ca forurile noastre să nu mai cadă în greșala trecutului și ca să nu să înrădăcineze astfel tot mai tare credința — ne place a crede nu totdeauna dreaptă — ce circulează mai ales de o vreme încoace printre învățătorime, că pentru cauzele noastre școlare găsești mai totdeauna porți închise la Conzistor.

5. Rătăcirii pedagogice din cauza bilingvismului.

Din desorientarea generală din vremile tulburi, lipsite de povața înțeleaptă, din partea învățătorimii noastre au izvorât două greșeli fundamentale, amândouă de-opotrivă de păgubitoare pentru școala și cultura noastră: *abuzul de zel la propunerea limbei maghiare și introducerea cărților compuse de autori străini.*

Rătăcirile aceste n'au provenit deacolo, că le-ar cere legea, ci din interpretarea greșită a legii și din motivul, foarte umilitor pentru învățătorime, ca să se arate cât să poate de *prevenientă* față de organele de controlă.

Că până la ce aberațiuni merg unii învățători cu propunerea limbei maghiare, servească următorul caz:

Un învățător, — care și la noi trece printre cei buni, — ne povesește cu oarecare mândrie, că el în școala sa de când cu legea asta nouă *toate obiectele precum și toate materiile de învățământ le predă mai întâiu în limba maghiară și, în locul al doilea le tra-*

duce de pe ungurește pe românește. Și auzim, că inspectorul e încântat de el. Nexul cauzal și aici e foarte explicabil: nu pentru *rezultat*, ci pentru *procedură*.

Să analizăm puțin procedura aceasta celebră, că doar merită să fie eternizată, ca material pentru istoria școalelor noastre, la partea *pedagogiei morbide*, care de sigur nu va întârzia a-și aduce roadele sale patologice.

Când învățătorul din chestiune a purces astfel, cu toate rezultatele «uimitoare» la aparență, a săvârșit un întreit atentat: întâiul în contra neamului, care îl susține; al doilea în contra legilor naturale și al treilea chiar în contra limbei maghiare. Și a săvârșit atentatul în contra neamului, nu pentru că a dat prioritate limbei maghiare, ci pentru că a torturat mintea copiilor într'o limbă neînțeleasă de ei, ceea ce este un atentat săvârșit și în contra legilor naturale. Chiar și instrucțiunea ministerială prescrie, că toate disciplinele precum și toate materiile de învățământ, să se propună temeinic mai întâiu în limba maternă și numai în locul al doilea în limba maghiară. Va să zică, nefericitul dascăl, atunci când a purces atât de inconștient, involuntar a săvârșit atentat chiar și în contra legii și în contra limbii maghiare. Prin procedura de față, pedagogul român «modern» din veacul «luminilor» poate fi mândru că a îngropat pentru totdeauna pe *Comenius* cu maxima lui învechită dar pururea celebră, care sună așa:

«A învăța pe cineva mai întâiu într'o limbă străină, însămnă a-l învăța să călăriască înainte de a ști să umble.»

* * *

A doua rătăcire ce o săvârșesc învățătorii în mod sistematic și în măsură și mai estinsă, este *introducerea manualelor didactice în școală scrise de utori maghiari*.

Ca să ilustrăm că în ce situație tristă morală au ajuns unii învățători de ai noștri, la cari frica a degenerat în *laşitate*, servească următorul caz tipic, care pe lângă partea tragică mai are și o parte hazlie.

— În școala mea — ne povestește un învățător — singurele cărți românești sunt cărțile de cetire; celelalte toate sunt *ungurești*. Să vezi numai când vine inspectorul cum zâmbește sub musteață, fiind totdeauna mulțumit cu mine. Un singur inconvenient — povestește mai departe același învățător — îl au și aceste: nu sunt privite cu ochi buni din partea forurilor noastre superioare. Când aud că vine proto-popul, poruncesc elevilor să le vâre, care nu mai unde poate (!), scoțând numai pe cele românești pe bancă.

Procedura aceasta este nu să poate mai incorectă și umilitoare. Învățătorii cari purced astfel, ne fac impresia, că sunt în stare să săvârșească ori-cel lucru în detrimentul școlii, numai să-și apere »scumpa« lor persoană. Despre aceștia suntem siguri, că cu aceeași ușurătate ar introduce în școală, fie chiar manuale chinezești, numai să fie lăsați în pace, ducând atât revizorul, cât și neamul în rătăcire și bruscând astfel sentimentele fiecăruia, de oarece e fapt constatat, că nu o fac din convingere, ci din speculă urâtă.

Prin procedura că pun elevii să vâre cărțile, dinaintea forurilor superioare, scade foarte mult vaza și autoritatea învățătorilor înaintea elevilor. Cu ce drept va putea un astfel de învățător să pretindă consecvență din partea elevilor? Unde e tăria sufletească, abnegațiunea, din partea învățătorului? Oare, elevii aceia nu văd că învățătorul e numai o *păpușe*, care să acomodează după caprițurile oamenilor și a împrejurărilor? Și oare, este iertat ca un învățător, chiar cu prețul vieții, să se *dejosească* la așa fapte

urâte, cari dau atestatul cel mai excelent de moral insanity?

Fiecare om cu mintea la loc, trebuie să se cutremure până în adâncul sufletului la astfel de fapte repugnante, din care să stârpiască cu cea mai mare îndărătnicie astfel de viții, cari fac din învățător adevărată *caricatură*, de care soarta fatală ș'a bătut joc în mod atât de năprasnic.

O mulțime de învățători, de un timp încoace, ne fierbem zadarnic capul să aflăm secretul: că oare ce bunătăți mari și ce înlesniri considerabile aduc cărțile aceste școlii române? Și nu ne jenăm a o mărturisi, că din ce ne aprofundăm mai tare în chestie, din ce rămânem mai nedumeriți. Noi, cu mintea noastră nu aflăm nici o legătură între spiritul cărților străine și între spiritul elevilor români. Între acești doi factori — după noi — pururea va sta deschisă o prăpastie, peste care nu să va putea forma punte de trecere. După noi, la rezultate mai durabile, chiar și din limba maghiară să poate ajunge, în școlile noastre, numai cu ajutorul cărților scrise de autori români. Aceștia, ce e drept, vor rămânea *mai depărtați* cu sufletul de litera legii, dar cu atâtă *mai apropiati* de spiritul elevilor. Numai autorii români sunt chemați să scrie cărți pentru elevii români, deoarece numai aceștia cunosc cu adevărat însușirile caracteristice ale neamului românesc, din care face parte integrantă și tinerimea școlară. Încercările în direcțiune opusă, vor rămânea pururea încercări zădarnice, cari nicicând nu vor duce la țântă.

Din greșelele și rătăcirile de tot soiul, ivite în sânul învățătorimii, să desface tot mai imperios datorința, ca forurile noastre superioare să nu mai lase pe învățători în astfel de zile grele în grija sorții.

A doua: din partea învățătorimii să impune o muncă *mai conștientă*. Această învățătorime să nu

părăsească calea cea naturală, singura adevărată, care duce la rezultate durabile, de dragul anumitelor »gulguliri«. Lucrând astfel, poate, vom avea parte din belșug de mizeriile lumii acesteia, dar vom arăta lumii și posterității, că știm mai mult decât aceia, cari sunt puși să controleze munca noastră.

CAP. II.

Situația generală a învățătorilor nostri.

I. Situația învățătorilor nostri până la legea școlară din 1907.

Luați de-adreptul dela plug, cu clasele elementare, pentru a ne forma o poziție — eată scopul cu care am plecat cei mai mulți din noi la seminar.

De ce n'am mărturisi-o sincer? Pentru neamul nostru, nu demult desfăcut din cătușele iobăgiei, aproape eschis dela alte cariere mai rentabile, carierele noastre tradiționale au rămas *dăscălia* și *popia*, cari la un popor sărac, isbit de toate furtunile, cu ambiția zdruncinată, aceste cariere încă însemnau ceva.

Luați din mediul nostru strâmt și străplântați de-adreptul la oraș, sufletele noastre rămâneau puternic impresionate la fenomenele vieții nouă. Figurile blânde ale dascălilor noștri, cu suflete de aur, să schimbau repede în fantazia noastră de copii, în tot atâți apostoli. Tratarea lor blândă, povața lor înțeleaptă și munca lor conștientă, ne făcea să întrezărim în ei pe tatăl rămas departe, aplecat pe coarnele plugului, în arșița soarelui, cu fața îmbujorată, asudând din greu pentru pâinea vieții. Cuvintele lor dulci, totdeauna puse pe cântar, găsiu adăpost prielnic în sufletele noastre de țărani. Îndeletnicirea zilnică cu cartea, încetul cu încetul ni-s'a prefăcut în obicei, în a doaua natură. Adăpați din izvoarele științei, în sufletele noastre curate din frageda tinereță s'au adă-

postit pe îndelete idealurile. Îndrumați pe căile cele bune, de dascăli cu firi alese, s'a sălășluit repede în noi iubirea nefățărîtă, recunoștința proverbială față de ei ¹⁾ și dragostea de muncă ce i-a caracterizat întotdeauna. Și iată-ne ajunși așa pe nesimțite, dintr'un scop foarte îngust la început — la apostolat. Anii din seminar au trecut repede, totul pare că a fost numai o poveste fermecătoare.

*

Când am ieșit numai din seminar am înțeles, ce grele și ispititoare sunt valurile lumii acesteia. Numai după ce am dat cu capul de piatră, am observat, ce puțin știm, și ce slabe legături sunt între cunoștințele noastre din seminar și viață. Numai atunci am înțeles pe deplin, ce stâlpi puternici am pierdut, când ne-am despărțit de iubiții noștri profesori și de povata lor înțeleaptă, care ne-a luminat cărările înguste ale vieții.

Când am eșit deci în viață, ne-am simțit prea slab înarmați pentru lupta cea desperată a vieții. Ne trebuia la fiecare pas câte un călăuz, câte o făclie aprinsă, și unde o puteam găsi între împrejurările date, decât în carte? De aci înainte apoi pune-te pe lucru: de dimineața până seara și de seara până dimineața. În liniștea sfântă dela țară, în mijlocul poporului aceluia blând și însetat după lumină, fiecare să simția un adevărat apostol. Mulți dintre dascăli ș'au format pe vremuri adevărate biblioteci particulare din cari își adăpau sufletele însetate după lumină, pe care o cerea tot mai intețit spiritul vremii. Era adevărată emulare pe vremuri între învățători, deoarece faptele nobile mai totdeauna erau răsplătite după merit.

¹⁾ Această recunoștință a îndemnat pe învățătorii din dieceza Aradului, foștii elevi ai regretatului profesor *Teodor Ceonța* dela pedagogia din Arad, ca să înființeze un fond pentru ridicarea unui monument la mormântul aceluia.

După o muncă stăruitoare, e numai firesc, dacă satele noastre din starea înapoiată, în curând au devenit într'o stare înfloritoare. Ca din senin răsăriau cetele de cărturari, de cari răsunau bisericile în zile de sărbători și cari sorbiau cu sete și ne-astâmpăr slovele din gazete pe prispa caselor în zile de repaos.

Din tresărirea minții, prin o muncă conștientă, a isvorât alt bine: ca din senin dintr'odată poamele au devenit mai dulci, vitele mai grase, holdele mai mănoase, par'că pe toate le atinsese mâna sfântă și darnică a lui Dumnezeu.

La țară era bucurie, îndestulare și fericire. Oamenii erau sănătoși, bine hrăniți. Veselia curgea pretutindeni gărlă. Ospetele țineau o săptămână de-a rândul. Jalnicele noastre doine sburau din gură în gură. Flăcăii nostri aveau ceva de zinbru în înfățișare, iar fetele noastre păreau adevărate zâne... Să sălășluise darul lui Dumnezeu pe pământ, deodată cu sălășluirea cărții între noi.

La toate aceste manifestări ale vieții, dascălul eșit din popor și întors iarăș la popor, nu putea să nu-și iee partea sa: să guste din amarul și din bucuria fraților săi.

Nimic nu mai tulbura viața liniștită și îndrumată spre bine a satelor noastre. Doar la anul, colea după Paști, de mai cobora dintr'o trăsură înaintea școalei protopopul, ca să le ceară micuților seamă despre rodul unui an și să îndulciască c'o vorbă bună viața dascălului român. Rar de tot de mai ră-tăcea pe acolo vre-un străin, să mai iscodească alte secerișuri. În colo lumea își căuta liniștită de munca ei conștientă și edificatoare. Sigur la aceste vremuri patriarhale s'a gândit genialul poet al zilelor noastre, când în mintea lui s'au plăsmuit versurile următoare:

*...sînt plutind prin fumul de tămâie
Sfințenia cântării preacurate,*

*Ce-a rumenit o lume cu senina
Cucernicie-a vremilor uitate.
Și 'n ochii tăi văd strălucind schinteia
Din focul mare-a dragostei de lege,
Ce prin potopul veacurilor negre
Ne-a luminat cărările pribeg¹⁾*

Așa s'a dus viața aceea senină, patriarhală, cu bucuriile ei cele multe și cu necazurile reduse și ne-a venit pe cap viața asta sbuciumată, cu frământările ei zilnice, lipsită de bucurii, cu decepțiunile ei cele multe și amare.

2. Situația generală a învățătorilor români după legea școlară din anul 1907.

Sermanei noastre culturi trecută prin toate vicisitudinile timpului, îndrumată în urmă pe calea dezvoltării normale, i-să pregătește o nouă catastrofă prin legea școlară din anul 1907.

Factorul principal al culturai fiind școala, iar sufletul școlai fiind învățătorul, cine altul putea să simțiască mai bine greutatea legii din chestiune?

Când să apropie vr'o primejdie mare, aceleia îi premerg totdeuna anumite semne, din cari poți deduce aproape cu precizieune matematică apropierea aceleia. Astfel de semne i-a premers și legii ce ne preocupă. Cine n'a observat fierberea cea mare în anumite centre? Și cine n'a observat îngrijirea serioasă, protestările demne și decepțiunile amare din tabăra noastră? În rândurile învățătorimii, dela prevestirea pericolului s'a produs adevărată *panică*. Sufletele tuturor s'au cutremurat pe un moment și din aceste momente de supremă încercare pentru noi,

¹⁾ Octavian Goga : Poezii, pag. 26.

s'au plâzmuit rândurile dela vale, cari merită să fie eternizate pentru generațiile viitoare:

„Spre Calvar. 1)

S'a întunecat văzduhul... În depărtare norii grei fierb, clocotesc... prin nori, fulgerul taie brazde largi... tunetul bubue, pe când pământul să clătină din țâțâni... Vulturii dau rotogoale mari în aer... pasărilor învrăjbite își caută adăpost în culcușurile lor... vitele mugesc... câinii latră a pustiu... Toate vietățile sunt cuprinse de o groază, de un neastâmpăr, ca la presimțirea unui pericol. Românul îngrijat își face cruce, șoptind tainic: «Doamne, scapă-ne de rău!»

Dragilor mei tovarăși, voi cunoașteți furtuna! N'a fost presărată nici până aci, cu flori calea noastră. Prin abizuri și printre stânci puternice am străbătut și pân'aci. De pe fruntea noastră au curs sudorile șiroaie. Sângerat-a de multe ori inima noastră, de multe ori au lăcrimat ochii noștri. În calea năpraznică a vieții, am gustat mai mult amar, decât dulce, pânăce a fost plin paharul!

De aici înainte, dragilor mei tovarăși, vom merge pe căi cu spini și polomidă. În calea ce avem de a străbate, vom da de multe vijelii și adeseori de naufragiu. De pe fruntea noastră de aci înainte vor curge șiroaie de sânge. Și adeseori să va cere capul nostru pe tipsisie!

Dar noi nu suntem oameni de rând, să descurajăm, noi suntem *idealiști*! Noi avem un *ideal*, pentru care vom lupta cu fruntea ridicată, până la moarte! De să va cere pentru acest ideal cruce, — cruce vom lua! De-l vor restigni pe unul dintre noi, pentru acest ideal, cu toții vom striga într'un glas: «*aduceți piroane și pentru noi!*»

1) Iosif Stanca «Reuniunea Inv.» An. II. p. 115.

Istoria noastră națională e plină cu exemple de jertfire. Iar dacă să va cere dela noi jertfă, noi vom fi cei dintâi pe altar. Și atunci sufletul nostru, curat, ca soarele, va trece prin focul curățitor!»

* * *

Toate protestările noastre remânând zadarnice și proiectul devenind lege sancționată, nu ne-a rămas alta de făcut, decât să ne împăcăm cu soarta și să ne acomodăm legii. Dela aceasta epocă să începe apoi viața zbuciumată pentru învățătorimea noastră, de când ni-s'a dus pentru totdeauna liniștea, mângăierea, răsplata și înălțarea sufletească, remânând noi fiii cei mai amărâți ai neamului.

Spaima produsă în șirurile învățătorimii, încă pe când legea era numai proiect, n'a fost decât legitimă. Glasurile înspăimântate nu s'au dovedit a fi glasuri cobitoare, ci glasuri profetice, pe cari le-a consfințit întru toate realitatea. În acele zile, o mulțime de învățători au fost trași în cercetare disciplinară, judecați și dați afară din învățământ pe baza legii celei noauă, cu toate că delictele subversante s'au săvârșit înainte de sancționarea aceleia, ca un trist preludiu a zilelor grele, ce aveau să ne vină, la cari ne gândeam totdeauna cu oroare.

Dar să vedem ce greutate ne aduce noua lege școlară.

Legea noauă școlară e astfel întocmită, încât vrând-nevrând te pune pe picior de rășboiu cu toată lumea, din care firește nu poate să iasă înfrânt decât însuși învățătorul. Aceasta lege, abstrăgând dela greutățile de instrucție, te pune pe picior de răsooiu 1. cu forurile superioare, 2. cu administrația, 3. cu poporul și 4. cu alte clase sociale.

Că de fapt aceasta e așa, ne vom convinge din faptele următoare:

1. Prin faptul, că școalei noastre confesionale

i-s'au pus ca să urmărească două scopuri deosebite, ear învățătorul să slujască la doi domni, reese din firea lucrurilor, că acesta mai totdeauna va fi în poziția foarte critică, ca să nu poată realiza nici un scop cum să cade și de a nu satisface pe deplin pe nici unul dintre stăpâni. Ca învățătorul să-și împliniască cu «scumpătate» datorința, păzește pe deoparte autoritatea confesională, ca reprezentant al poporului, care ne plătește, de altă parte autoritatea statului, care ne poruncește. Iar partea tragică a lucrului zace în împrejurarea, că aceste două autorități — din firea lucrurilor — sunt dușmănite între olaltă, iar efectul acelei dușmăanii, asupra cui să se descarce, decât iarăși asupra învățătorilor? Legea școlară fiind foarte laxă, iar învățământul un ce abstract, ce nu să poate măsura cu metrul, oricare din autorități, în accesele lor de zel, de jaluzie, ori din alte cauze străine de școală, să pot răsbuna în tot momentul în contra învățătorilor. Din aceste împrejurări, urmează atât de clar, că învățătorii în tot momentul pot fi *excepționați, vexați, judecați*, ori eventual *dați pe drumuri*. Soartea noastră e strâns legată de *sâmțul de dreptate* a forurilor noastre superioare, fie confesionale, fie de stat. Iar fiindcă e vorba de sfânta dreptate, când stai față 'n față cu o autoritate, să știe dinainte pe partea căruia o să se plece cumpâna.

De aceia nu putem decât să ne alăturăm din toată inima cătră învățătorii aceia, cari cer pentru judecarea afacerilor disciplinare instituirea *camerelor învățătoresști*.

2. Prin faptul, că legea școlară e foarte pretenzivă și riguroasă, dă de lucru și administrației, care la rândul său par'că anume pune bețe în roate, ca învățământul în școalele noastre să *stagneze*, ca să se poată zice: *uite, ce plătește învățământul vostru confesional!* Căci altcum cum s'ar putea explica zelumul admirabil ce-l dezvoaltă onorata administrație

aiurea — și aici atâta întrelăsare? Onorata administrație știe ce face și ceia ce face o face cu tendința ca să ne *discrediteze*, ca și aceasta parte a legii, de natură administrativă, să se răzbune iarăși asupra învățătorimii. Reținem un caz tipic și în privința aceasta:

Un învățător arătase în rapoartele reglementare către antistia comunală niște cazuri de amendă pentru absenții neexcuzate. Învățătorul fiind o persoană odioasă înaintea notarului, din anumite rezoane ușor de înțeles, acesta să folosește de toate mijloacele neiertate ca să discrediteze pe învățător. Într'o ședință dela casa comunală, fiind și învățătorul de față nu să sfiește a lua raportul și a-l arăta sătenilor zicându-le: «*Uitați oameni buni pe acela, care să jirează de binevoitorul vostru, cum vă pune la amendă!*» Și badea Ion e mai aplecat să creadă, mai ales în astfel de cazuri, vorbele notarului decât ale învățătorului său. Așa știe administrația să-și împlinească datoria față de școală, opunându-să ea mai întâi legii și călcând legea. Și apoi să nu-i pună păcatele pe învățători să facă arătare în contra slujbașilor de acest calibru, căci la urma urmelor pe lângă orice dovezi, ei vor fi mai totdeauna *achitați*, iar învățătorii ș'au câștigat în ei dușmani de moarte pe viață.

3. Prin faptul, că în multe locuri s'a îmbunătățit soarta materială a învățătorilor de pe spatele poporului, la aceasta împrejurare poporul nu să uită cu ochi buni. Așa e aceasta întocmită din firea lucrurilor. Pot învățătorii să facă adevărate minuni în școală, poporul să bucură, dar inima nu-l îndeamnă să ducă mâna la chimir.

Mai este apoi și altceva în lucru.

Ridicați din mijlocul poporului, până mai eri aproape pe aceiaș treaptă materială cu el, dacă nu mai pe jos, acum dintr'odată ridicați pe o treaptă materială mai înaltă cum e poporul, sau numai pe o

asemenea treaptă — iată o împrejurare la care poporul nostru nu să bucură. Și nu să bucură din două puncte de vedere.

Întâi, nu să bucură pentru aceia, pentru că cu mintea lui simplă, dar înțeleaptă știe, că îndată ce a ajuns cineva la oare-care independență materială, nu mai poți să-l învârtești după plac.

A doua, nu să poate bucura pentru învățatura amară, ce i-a ramas din decursul veacurilor, care-i arată lămurit: cum oameni săraci, iubiți de dânsul, frați buni de ai lui și la bine și la rău, îndată ce s'au înstărit, s'au înstrăinat cu ușurătate de dânsul, împretinindu-să și încuscrindu-să cu domnii cei mari, și nu arareori aceia au devenit cei mai apriji *asupritori* și *exploatatori* ai lui, parcă în acelaș timp, pe când a ajuns banul în mânilor lor li-s'a vârit și luda la inimă. Și aici poporul nostru are perfectă dreptate și întemeiată temere, că-i fript sârmanul până la inimă de ceata nenumăraților pungăși și exploatatori de tot soiul.

Din aceasta împrejurare, venim tot mai mult la convingerea, că învățătorii își vor perde încrederea popoului în măsura, în care să vor înstări. Sărăcia noastră tradițională a fost un mijloc, care ne-a consfințit în ochii popoului nostru.

4. Tot prin faptul, că în multe părți și în multe locuri starea materială a învățătorilor s'a îmbunătățit foarte mult, așa că și în privința aceasta a ajuns pe o treaptă cu alte clase, aceasta împrejurare a atras după sine *jaluzia*, ca să nu zicem mai mult, a altor clase sociale, mai ales a clerului de jos, care a fost dedat să ne priviască până mai eri, în urma unor tradiții învechite, de niște ființe foarte *inferioare* lui în toate privințele. Jaluzia și aici își află explicația firească: acelaș cler știe foarte bine, că îndată ce ne vom rădica pe aceiași treaptă materială cu el, nu va mai putea să ne privească prin aceiași prismă umili-

toare. Ca să documentăm cele susținute, e suficient să amintim, că și atunci când s'au ținut adunările noastre de protestare în contra proiectului de lege, din partea clerului nostru discuția s'a pus cu tăiș sacuțit și pe teren foarte îngust: «*Cum să aibă învățătorii salar mai mare decât preoții?*»

Am reprodus aceste fapte, ca tot atâtea puncte negre, ca să se vadă, cum la toate ocaziunile clerul a manifestat totdeauna față de noi o purtare nu să poate mai *ostilă*. Și să vă însemnați bine: toate aceste să întâmplă pe atunci, pe când majoritatea învățătorimii suntem tot la salarul cel vechiu și în schimb în tot momentul expuși să fim *suspiționați, vexați, iudecați și aruncați pe drumuri*.

Din cele premerse să vede, că învățătorii au ajuns un obiect de dispreț, de șicane, de batjocură și de lovit la toată lumea. Învățătorul e ca pomul dela marginea răspântiei, pe care pe lângă aceea, că toți trecătorii îi gustă fructele, îi mai îmblătesc și crengile și frunzele, de rămâne despoiat până la pământ.

Numai după astfel de stări, numai după o viață atât de sbuciumată să explică fenomenul, de altcum foarte natural, dar nespus de dureros pentru noi și cultura noastră: *că nu să mai gălesc tineri, cari să între în pedagogii*. Vom ajunge în mod fatal în situația foarte gravă, că va trebui să închidem școalele, cele din urmă fortărețe, din lipsa de învățători. Căci, cine să va mai face învățător, când a fi învățător, astăzi înseamnă a abzice aproape de toată demnitatea omenească? Numai dupăce vom perde aceste instituțiuni și pe învățători, să va deștepta și cinstita opinie publică românească, recunoscând martiriul și apostolatul dascălilor. Atunci însă va fi prea târziu, atunci lupta va fi percută pentru totdeauna, căci nu

vor mai fi ostași cari să apere redutele, după pierderea cărora neamul nostru va deveni un neam de *heloți*.

Deaceia ne-ar plăcea să vedem în lupta aceasta de apărare înrolată întreaga oabște românească, oferindu-și cu dărnicie obolul său, pentru ca să putem scoate cu un ceas mai înainte cauza școlară la liman. Ne-ar plăcea să vedem forurile noastre superioare respingând cu mai mare devotament loviturile îndreptate sistematic contra învățătorilor săi. Ne-ar plăcea în urmă, ca toate clasele noastre sociale să vadă în învățător aceea ce este el într'adevăr: *factorul cel mai important în societatea omenească*, învrednicindu-l de cinstea cuvenită. Din toate părțile să se observe cea mai mare *solidaritate*, de care nici odată n'a fost atâta trebuință ca în zilele de astăzi, căutându-să totdeauna punctele de *apropiere* și de *înfrățire*, cari calități puse în serviciul unui scop mai înalt duc la binele și fericirea neamului.

3. Pregătirea științifică a învățătorilor noștri.

Fiind vorba de pregătirea învățătorilor noștri, să ne întoarcem iarăși pe un moment la vatra aceia caldă, unde ne-am petrecut zilele cele mai frumoase, mai senine ale vieții, când în sufletul fiecărui tânăr să sălășluiesc atâtea și atâtea idealuri.

De câte ori ne aducem aminte de locul acela drag, unde ne-am câștigat cunoștințele și de dascălii aceia cu suflete mari, cari s'au jertfit pentru noi, în sufletele noastre totdeauna să pogoară o adâncă venerațiune, de oarece în figurile lor trudite, cu ochii sufletelor noastre vedem tot atâtea chipuri de apostoli, încununați cu aureola de martiri.

Așezați în orașele cele mari, cu o plată destul de modestă și ei sermanii își tânjesc viața de pe o zi pe alta, nefiind nici pe departe remunerați pentru

munca lor grea și istovitoare. Ce diferență între ei și alte clase, cari își plimbă zilnic trândăvia și aroganța pe dinaintea lor. Câtă prisosință de vreme la alții, pe când ei stau închiși între cei patru pereți ai casei, vecinic preocupați de răspunderea cea mare depusă pe umerii lor, cu ochii pururea ațânțiți după căutarea adevărului, pe când peana umedă lunecă pe hârtie. În singurătatea lor totdeauna au ceva de rezolvat, totdeauna îi preocupă lecția zilei de mâne. În viața lor de dascăli trudiți, doar singurul lor tovarăș credincios le rămâne biblioteca, care-i totodată și singura lor comoară...

Ce să mai zicem de pregătirea lor? În școală și la universitate au fost printre cei dintâi. La alte popoare, după cvalificația lor ar fi plătiți boerește, iar la noi sărăcia și adeseori nerecunoștința neamului îi ține aproape de mizerie.

Elevii simțesc trebuința tot mai intețită a învățaturii. Ei înțeleg pe deplin ce armă puternică este cartea în lupta desnădăjduită a vieții. Ei știu bine ce-i așteaptă acolo în satele așezate pela poala munților. Văd clar războiul acela cumplit ce au să l ducă cu *ignoranța și întunerecul*, sălășluit pe capul părinților și fraților lor, de prin vitregitatea veacurilor. Ei toate acestea le înțeleg și le pricep și cum s'ar putea să nu-și facă datorința, când fiecare așteaptă cu dor să se facă câte un apostol înflăcărat al neamului? De aceea tinerii noștri din seminar muncesc zi și noapte, adeseori flămânzi și rupti, cu diligență de fer și cu abnegațiune ne mai pomenită, pe când tinerii altor neamuri duc o viață aproape parazită, îmbuibăți, răsfățați și purtați de toată lumea pe palmă. Tinerii noștri pricep că așa li-să cade să se poarte: *sfioși ca o fată mare și sârguincioși ca niște albine*. Ei știu bine că n'au părinți bogați ca să-i desmerde în viață și nici stâlpi puternici, cari să-i scoată când

vor ajunge în necazuri. Singurul lor razăm în lupta vieții le rămâne : *învățătura și virtutea.*

Seminarele noastre roesc de atâta muncă harnică și conștientă. Profesori și elevi deopotrivă simțesc greutatea momentelor istorice, în cari ne zbatem. Toți simțesc răspunderea cea mare ce apasă pe umerii lor cu greutate de plumb. Toți prevăd prin negura vremii, ca printr'o sîtă deasă, apropierea unor zile și mai grele ...

*

Peste tot seminarele noastre își îndeplinesc foarte bine rolul. Ceiace să resimte și aici, va fi desigur mai mult lipsa de o îndrumare mai rațională și de profesori cualificați, îndeplinindu-să adeseori catedre cu studenți universitari, cari nu pot și nu știu să-și facă datorința așa precum să impune, care împrejurare produce urmări grave asupra tinerimii și știrbește mult vaza și prestigiul institutelor în serviciul cărora sunt puși, pentru că trebuie să se știe, că profesorul poate da elevilor numai aceiace *are* și dânsul și vaza profesorului crește numai în raport cu *cantitatea* și cu *calitatea* cunoștințelor de cari dispune acesta.

Să reproducem referitor la seminarii, în ce privește direcția, ce trebuie dată tinerimei, o părere foarte sănătoasă a unui învățător vrednic, care merită toată atențiunea cercurilor noastre conducătoare :

«În institutele preparandiale să se pună mai mare pond pe cultura socială și practică, decât pe regulile abstracte ale algebrei și a legilor fizice și geometrice. *În deosebi să se pună mai mare pond pe cultivarea bunelor relațiuni cu preoții, căci dacă preparandul ab-solvent, va păși în viață cu dușmănie față de teolog, și în comune să va manifesta aceasta dușmănie, prin aceia, că preotul și învățătorul vor trage în degete, când toate reformele, toate nizuințele noastre pen-*

tru promovarea învățământului vor cădea de-a-valma».¹⁾

*

Vedem deci, că tinerețea noastră primește în seminar o cultură destul de solidă și o educație destul de aleasă. Cultura aceasta, precum e ușor de înțeles, nu va fi complectă, pentru că dacă i-s'ar preda elevului în seminar toate cunoștințele, de cari va avea lipsă în viață ca învățător, i-ar trebui zeci de ani de studiu și nu numai trei sau patru ca acum. Ca elevii să se provadă cu merinde pe toată viața, este ceva imposibil și din motivul, că știința pururea evoluează, scoțind mereu la suprafață fenomene noauă, de cari școala și învățătorul vrând-nevrând trebuie să țină samă. Așadar numai după ce tinărul a eșit în viață; după ce a devenit învățător, să începe pentru el adevărata școală: *școala vieții*. Aici să vede cu adevărat cum știe să *samene* și cum știe să *secere*.

* * *

Eșit în lupta vieții, cel dintâiu lucru ce-l va face tinărul învățător va fi acela: că pe baza cunoștințelor și în direcția arătată în seminar, să se înarmeze cu nouă cunoștințe. Și dacă va fi în el numai un dram de ambițiune nobilă, aceasta pururea îl va îmboldi ca să cetească, să se perfecționeze. Cartea însă, după cum să știe, e arma cu două tăișuri și dacă nu știi să *alegi*, ce să cetești, ușor îți înveninezi sufletul cu ea. De-aceia tinărul învățător ajuns în stadiul acesta, involuntar trebuie să-și pună următoarele întrebări: *În câte direcțiuni am să-mi complectez cunoștințele?* Și a doua ca urmare firească a acesteia: *Ce cărți am să ceteșc?* La deslegarea acestor întrebări raționezi așa: Învățătorul român prin munca sa trebuie să îndeplinească un *apostolat*. Trăind el în mijlocul po-

¹⁾ Ioan Roman, «Reun. Inv.» An II. p. 79.

porului remas în întunec, sărac și năpăstuit din toate părțile, de toate nevoile și de toate creaturile lumii acesteia, sufletul învățătorului la toate aceste nu poate să rămână *refractor*, ci trebuie în tot momentul să sară cu sfatul său luminat: să scoată la lumină pe cei întunecați, să vindece pe cei bolnavi, să apere pe cei nepăstuiți și în sufletul tuturor să verse balsam de mângăiere. Cum s'ar putea ca noi, neam necăjit de țărani, să rămânem cu mâinile în sân la plângerile și la tânguirile fraților noștri? Cine este mai aproape decât noi, să-i mângăiem, să le legăm ranele și să ștergem lacrimile fraților noștri?

Din aceste îndemnuri curate, reese clar, că învățătorul are să-și perfecționeze cunoștințele *în mai multe direcțiuni* și să cetească cărți *foarte diferite*.

Fiind pe de-o parte învățătorul bărbat de școală, va ceti precum e firesc, în locul prim cărți din domeniul pedagogiei, iar de altă parte fiind el totodată și depozitarul culturii, va trebui să fie în curat cu toate problemele, cari frământă viața poporului nostru, fie acele istorice, sociale, culturale, ori economice. Trebuie deci pe lângă literatura de care are lipsă în cariera sa profesională, să mai cetească cărți istorice, literare, sociologice și economice, ca să-și completeze cunoștințele, cari astfel să întregesc reciproc, formând un tot organic: *cultura învățătorului*.

Să revenim iarăși la literatura pedagogică.

Pentru ca să ne putem înarma cu o cultură pedagogică avem lipsă de următoarele izvoare: Pentru cunoașterea culturii generale a neamului omenesc de: *Istoria Pedagogiei*; pentru cunoașterea legilor după cari să poate educa cu înlesnire sufletul copilului de: *Psichologie*; pentru cunoașterea legilor generale de educațiune de: *Didactica generală*; pentru însușirea unui metod rațional de: *Metodica specială*; iar pentru cunoașterea legilor ce duc la judecata dreaptă de: *Logică*; în urmă pentru cunoașterea legilor morale

după cari să cârmuește societatea omenească de:
Etică.

Din aceste ramuri de ale pedagogiei generale
recomandăm următoarele:

Istoria Pedagogiei: *I. Găvănescul:* «Istoria Pedagogiei»; *Dr. P. Pipoș:* «Istoria Pedagogiei».

Pedagogia: *Dr. V. Bologa* «Studii pedagogice»; *I. Găvănescul:* «Curs de Pedagogie», «Noțiuni de pedagogie», «Ideile pedagogice ale lui Iohn Locke»; *Dr. I. Pușcariu:* «Principii de pedagogie generală»; *Dr. P. Șpan:* «Idei pregătitoare în pedagogie», «Lecții de pedagogie».

Psihologia: *I. Găvănescul* «Elemente de Psihologie»; *I. Popescu:* «Psihologia empirică»; *Dr. P. Pipoș:* «Psihologia»; *Dr. P. Șpan:* «Lecții de Psihologie».

Didactica: *Ciocârlie:* «Didactica specială»; *Gr. Patriciu:* «Didactica generală»; *Dr. P. Pipoș:* «Didactica»; *Dr. P. Șpan:* «Lecții de didactică».

Metodica: *Antonescu:* «Metodica limbii române»; *V. Borgovan:* «Metodica științelor matematice»; *Costescu:* «Metodica limbii române»; *Costescu-Dima:* «Metodica Gramaticii, Aritmeticii și Geometriei»; *Patriciu:* «Metodica».

Tit Maiorescu: «Logica».

I. Găvănescul: «Etica».

Afară de manualele înșirate, fără cari nu poate fi nici un învățător, de mare însemnătate este cetirea clasicilor pedagogici, cari au început să apară și în românește în editura «Casei Școalelor» din București și în alte diferite edituri, dintre cari amintim următoarele:

Campe: «Cuvinte de aur».

Compayre: «Pedagogia».

Comenius: «Didactica magna».

Coșbuc: «Câteva idei asupra educațiunii lui Locke».

- Herbart*: «Educațiune prin instrucțiune».
Mateas: «Pedagogia Practică».
Em. Martig: «Psihologie Pedagogică».
Payot: «Educația voinței».
Pestalozzi: «Cum își învață Gertruda copiii săi» ;
«Leonard și Gertruda».
Rousseau: «Emil».
Rousseau: «Contractul social».
Rousseau: «Confesiunile».
Ribot: «Boalele voinței».
Salzman: «Cărticica furnicei».
Chr. Ufer: «Introducere în pedagogia lui Herbart».

Mare folos real le-aduce învățătorilor și cetirea publicațiunilor periodice, revistele de specialitate.

Dintre revistele de specialitate, cele mai potrivite pentru învățământul nostru primar sunt următoarele :

1. «*Vatra școlară*» Sibiu.
2. «*Foaia școlastică*» Blaj.
3. «*Reuniunea învățătorilor*» Arad.
4. «*Educatorul*» Oravița.
5. «*Școala*» Cernăuți.
6. «*Chestiuni melodice*» Craiova.
7. «*Revista Asociației*» Maicanesti (R.-Sărat).
8. «*Vremea noauă*» Băbeni (Vâlcea).
9. «*Revista generală a învă.*» București.
10. «*Cultura Română*» Iași.

Pentru ceice posed limba germană, le stă la dispoziție bogata literatură pedagogică și reviste excelente, ca :

1. «*Pädagogisches Archiv*» Leipzig.
2. «*Zeitschrift für Pädagogische Psychologie und experimentelle Pädagogik*» Leipzig.
3. «*Zeitschrift für Kinderforschung*» Langelsalza.

4. «*Die Deutsche Schule*» Leipzig.
5. «*Neue Bahnen*» Leipzig.
6. «*Der Säemann*» Leipzig.

Fiind vorba de reviste, credem că nu greșim atunci, când solicităm pe lângă ideia, că pe lângă revistele mai mult locale, cari încă aduc un bun serviciu cauzelor școlare, învățătorii noștri din patrie, fără considerare la teritor și confesiune, să se grupeze pe lângă o singură revistă. E ușor de închipuit, la ce nivel s'ar ridica o revistă în jurul căreia ar sta grupăți 3000 de învățători.

Cu dureră trebuie să constatăm la acest loc, că cu toate că la noi e foarte neînsemnat numărul cărților de adevărată valoare pedagogică, nici aceste nu sunt cetite precum ar trebui, fenomen, care explică apariția atât de rară a cărților pedagogice la noi.

În alte țări, ca Germania, numai în jurul unui pedagog, alui Herbart, s'a format o întreagă literatură, deoarece acolo cărțile de valoare într'un singur an ajung la mai multe ediții.

Ce să mai zicem apoi de revistele de specialitate, cari numai ce vegetează din lipsa de sprijin mai mult material.

Să luăm de pildă cea mai bună revistă dela noi »*Vatra Școlară*« — înființată de regretatul profesor Dr. P. Șpan, un elev distins a celebrului pedagog german Dr. Rein, — care are abia vreo 4—5 sute de abonați și 12 colaboratori din 3000 de învățători. Unde trebuie un tablou mai trist, care să vorbească atât de elocvent? Și unde ne trebuie un atestat de paupertate mai repugnant?

În fața acestui fapt, nu să poate mai zdrobitor, să ne întrebăm sincer: putea-vom noi să ținem piept cu lupta aprigă a vieții? De unde să ne premenim puterile istovite, de unde să luăm noaună îndemnuri, ca să putem ținea pas cu învățătorii altor neamuri în

toate privințele mai înaintați decât noi, dacă nu vom avea izvoare de unde să ne adăpăm sufletele pururea însetate după lumină? Deoarece cunoștințele din seminar foarte iute evaporază și cei mai distinși elevi în câțiva ani, dacă nu mai prind cartea în mână devin *rutinari*, cari sunt apoi cea mai mare plagă pe satele noastre, contribuind să alunece pe povârniș generații întregi, cari între împrejurări normale ar fi putut să devină tot atâția membri folositori ai neamului.

Dacă cartea este o armă indispensabilă pentru toate clasele sociale, cu atât mai indispensabilă este pentru noi, cari avem să luptăm la tot pasul cu ignoranța și întunerecul. De aceea, nici pentru o clasă și nici pentru o vreme, n'a fost atât de legitim și atât de actual, ca tocmai pentru clasa noastră și pentru zilele noastre, strigătul desperat alui Țichindeal: „*Minte, minte, mărită nație românească!*”

Din cele premerse nu concludem, că învățătorii noștri nu ar ceti. Sunt învățători la sate, cari cetesc cu pasiune, dându-și ultima parauă pentru lectură, în casele căroro singurele obiecte de lux sunt: *cărțile*. Dar numărul acestora e aproape disparent, față de aceia, cari afară de cărțile de școală, de calendar și poate de o foaie politică, nu mai cetesc altă nimic în viața lor. Ne-ar plăcea să-i vedem pe toți cetind cu pasiune lucruri de valoare pedagogică. Din cetitul acesta, încetul cu încetul, la anumite conveniri, s'ar naște discuții interesante. Unii mai îndrăsneți, ar prinde din când peana în mână și și-ar mai pune ideile pe hârtie spre a le trimite la redacție. Așa pururea ar fi la suprafață anumite probleme ce ne preocupă, și așa s'ar forma și la noi pe indelete *o opinie proprie dascălască*. Din aceasta pornire nobilă, ar urma, și alt bine: din ceata cetitorilor pasionați de azi, ar răsări *scriitorii* de mâne, atât de doriți și atât de indispensabili pentru sermana noastră literatură didactică.

Acesta e rostul nostru de a ceti și de a ne perfecționa în continuu.

*

Alte mijloace excelente de perfecționare pentru cariera noastră profesională sunt: *reuniunile învățătoarești*, unde preocuparea de frunte trebuie să formeze *lecțiunile practice*. La lecțiunile practice tot să mai observă în mod sporadic un abuz neiertat, care constă în aceea, că *învățătorii pregătesc de mai nainte elevii în materie*, în jurul căreia apoi nu se poate încinge nici o discuție serioasă, din motivul, că toată treaba să bazează pe o temelie *falsă*, din care nu să poate trage concluzii adevărate. Un alt defect al conferințelor învățătoarești constă în faptul, că discuțiile, de cele mai multe ori, să învârt pe lângă lucruri *secundare*, aproape banale, trecându-să adese-ori cu vederea lucrurile *principiare*.

O schimbare în spre bine a lucrurilor acestora, o premenire, ar ajuta mult cauzelor școlare.

*

În legătură cu conferințele învățătoarești aflăm potrivit să amintim și de *treptele formale*¹⁾, de cari în timpul din urmă s'a făcut multă vorbărie.

Să ne punem întrebarea: ce sunt treptele formale?

Treptele formale sunt principiul cel mai natural psihologic-didactic, după aplicarea căruia să poate face mai cu înlesnire apercipiarea cunoștințelor din partea elevilor. Treptele formale le putem asemăna cu un plan rațional de călătorie: știm punctul de unde plecăm, ne fixăm căile pe care avem să înain-

¹⁾ Referitor la treptele formale dl Ghibu susține în studiul său că aproape nu găsești învățător, care să le știe aplica corect, de unde ar urma în mod firesc, că treptele formale sunt un ce *abstract*, foarte greu de apercipiat chiar pentru mintea învățătorimii, pe când noi știm ca treptele formale formează principiul cel mai natural psihologic, care permite dascălimii cea mai mare libertate în aplicarea lor.

tăm, ca să ajungem la țântă. Fiind principiile aceste atât de raționale, dacă vom ști să le și aplicăm în mod rațional, e curată imposibilitate, ca să nu ajungem cu ele la liman. De aceia treptele formale au să fie încă mult timp pentru școală: *tablele legii*.

În ceia ce privește aplicarea treptelor formale, la noi s'au format trei curente:

În grupa întâie aparțin aceia, cari susțin în *întregitate* treptele formale și numai în cazuri de necesitate să abat dela ele.

În grupa a doaua aparțin aceia, cari țin la *reducerea nelimitată* a treptelor formale.

În grupa a treia aparțin aceia, cari *nu iau de fel în conziderare* treptele formale, susținând că e suficient, ca dascălul să fie bine pregătit, ca să ajungă la același rezultat, fără luare în conziderare a treptelor formale.

Procedura celor din grupa întâie, este mai rațională, deoarece susțin în întregitate treptele formale, dar nu să țin strict de ele, ca orbul de bătă, ci le reduc după cum cere trebuința.

Procedura celor din grupa a doua, e incorectă numai într'atâta, că din ceia ce ar trebui să facă numai excepțione, fac regulă generală, abandonând anumite trepte și atunci când nu cere necesitatea.

Procedura celor din grupa a treia, e mai îndepărtată de realitate, deoarece poate cineva să fie pregătit în modul cel mai excelent, dar dacă predarea nu să face după principii psihologice, să va ajunge la foarte puțin rezultat.

Deoarece toată lumea recunoaște importanța treptelor formale de pe o parte, iar de altă parte, toată lumea vede, că greșala provine numai din aplicarea *incorectă* a acestora, cei dușmăniți cu ele n'ar trebui să tindă la *abandonarea* lor, ci la *aplicarea lor corectă*, arătând calea naturală prin *prelegeri prac-*

tice, deoarece a abandona un principiu e foarte ușor, dar e întrebare, că oare avem alt mijloc mai potrivit să-l înlocuim?

4. Manualele didactice.

Una dintre problemele cardinale a școlii a fost și va fi, problema pururea nedeslegată a manualelor didactice. Această problemă a preocupat totdeauna mintea bărbaților de școală și o va preocupa și de aci înainte, din motivul foarte important, că dela *calitatea* acestora depinde în mare parte succesul învățământului.

Dată fiind importanța acestei chestiuni, să vedem mai întâiu ce să întâmplă la noi pe terenul acesta.

Un învățător, fie din interes pentru școală, fie din alte interese, să pune să scrie manuale didactice. Cum învățătorii noștri nu sunt înarmați cu cunoștințe așa vaste, nici generale, dar nici speciale, ajutat mai mult de niște izvoară foarte modeste și de praxa vieții, lucrarea va ieși cât să poate mai slabă. După scriere autorul o înaintează forurilor superioare bisericești, spre aprobare. Aceste foruri o predau profesorului de specialitate, ori unor învățători, ori altor bărbați de școală, ca s'o cenzureze, cari în cea mai mare parte sunt și ei autori didactici. După cenzurare, respective după aprobare, învățătorul este silit să o tipărească într'o anumită tipografie, dela care apoi învățătorii sunt îndrumați să-și procure cărțile didactice.

Aceasta e starea faptică a lucrului în cele mai multe părți din metropolia noastră.

Dupăce am arătat faptele reale, să ne întrebăm, că sunt aceste stări normale, menite ca învățământul nostru să propășiască? Răspundem hotărît că: *nu*. Și nu poate propăși pentru următoarele cauze:

1. Învățătorul, care să pună să scrie cărți didactice, trebuie să aibă o cultură generală foarte estinsă, precum și o cultură solidă pedagogică. Trebuie apoi să aibă o mulțime de izvoare, cari să-l ajute în lucrarea grea și importantă și în urmă, trebuie să fie ajutat la tot pasul și de sfatul tovarășilor săi, ori a altor bărbați de școală.

2. Profesorul de specialitate, poate să judece o carte didactică mai mult din punct de vedere *științific* și *literar*, decât din punct de vedere *metodic*, ceea ce la o carte didactică e mai important. Susținem părerea aceasta din motivul, că la profesorii noștri trebuie să presupunem o cultură atât științifică, cât și literară mai *înaltă*, va să zică la partea aceasta să simte tot mai tare trebuința profesorului, ca să nu să strecoare greșeli mai mult dogmatice. La partea a doua însă, unde e vorba de metod, raportul să schimbă: aici e mai tare învățătorul, deoarece numai praxa vieții consfințește teoria, fie ea cât de frumoasă și atrăgătoare.

În ce privește cenzurarea cărților didactice din partea acelor bărbați, cari ei înșiși sunt autori didactici, trebuie să venim la convingerea, că aceasta este o procedură nu să poate mai incorectă, deoarece presupunând că avem de a face cu oamenii cei mai idealști, dar nu să poate admite, că aceștia nu vor fi *preocupați* într'un grad mai mic, sau mai mare în chestie.

3. În ce privește dispozițiunea, ca cărțile didactice să se tipărească în anumite tipografii și că în școală să se folosească cărți numai de anumiți autori, toată lumea trebuie să vină la convingerea, că aceste sunt niște idei foarte *învechite*, bune pentru muzeul de anticități, și nici decât pentru vremurile noastre.

Prin dispozițiile aceste, să tinde vrând-nevrând la *monopolizarea cărților*, care n'are ce căuta în

școala noastră, deoarece acesta omoară în germene orice nobil *având* și orice *emulație*.

Mâncând din constatarea acestor greșeli, eată cum credem noi, că s'ar putea deslega în mod echitabil și norocos problema manualelor didactice:

1. Să se formeze anumite *societăți a autorilor didactici independente de orice autoritate*, cari să poată lucra în *direcția* în care vor afla mai potrivită, rămânând ca cu rodul muncii lor să facă iarăși aceia ce vor afla de bine, care necondiționat va urma în mod firesc, în raport cu *calitățile* operei, asigurându-i-să fiecărui învățător *libertatea*, ca să folosească în școală *din manualele aprobate ori cari îi convin*. În aceste societăți să fie luați toți bărbații noștri distinși de școală, cari știu să învățăm condeiul. Aceste societăți nu e bine și nici nu e firesc să ia dimensiuni prea mari.¹⁾ Credem mai departe că aceste societăți precum și aceasta întreprindere s'ar putea realiza mai cu succes în cadrele reuniunilor noastre învățătoarești.

2. Să se înființeze pe lângă fiecare consistoriu câte o *comisie cenzurătoare*, constătătoare din profesori și învățători, în care majoritatea să o formeze învățătorii, pe lângă restricțiunea, că din aceste comisiuni să fie *eschiși* autorii didactici.

3. Forurile noastre superioare să *revoace* ordi-nele păgubitoare, ce să referesc la tipărirea și introducerea manualelor didactice.

Prin introducerea acestor reforme s'ar ajunge la următoarele rezultate practice :

1. Prin însoțirea mai multor învățători laolaltă s'ar ajunge la manuale cu mult mai perfecte din toate punctele de vedere, pe baza legii de asociație, de-

¹⁾ Dl Dr. Onisifor Ghibu propune o singură societate pentru întreaga metropolie, o împrejurare, care pe lângă aceia că tinde la *unificarea* învățământului, lucru combătut de pedagogia modernă, dar ar fi și greu de pus în praxă.

oarece mai multe puteri pot învinge mai multe greutateți. Acest adevăr nu-l poate răsturna nici o doctrină pedagogică.

2. Prin înființarea comisiilor cenzurătoare, contemplată de noi, s'ar ajunge la rezultatul, că nu s'ar mai putea să se consfințească anumite metode, cari pe lângă toată noutatea lor, praxa vieții le desminte în modul cel mai categoric. Tot prin aceasta dispoziție s'ar ajunge la *divizarea muncii*: înrolându-să oameni, cari nu vor fi așa buni scriitori, dar vor ști să judece obiectiv, ceiace reclamă mai urgent școala română.

3. Prin retragerea ordinațiilor din partea forurilor noastre superioare, referitoare la manualele didactice, afacerile școlii și în privința aceasta vor intra iarăși în ogașul normal. Retragerea acestora nu poate să deroage, deoarece greșelile sunt inerente fiilor omenești, de cari nu pot fi scutite nici forurile noastre superioare.

Din cele premerse reese evident, că nu putem fi de acord cu părerile mai mult principiare ale d-lui Ghibu, în cecece privește deslegarea problemei manualelor didactice. În cecece privește însă *abuzurile* ce să săvârșesc în mod sistematic pe tema aceasta, suntem întru toate de acord și pe cari noi le-am înregistrat de mult. ¹⁾

*

În timpul din urmă să vorbește tot mai mult, că la noi și-ar încerca puterile să scrie manuale didactice domnii: *Dr. Onisifor Ghibu* în alianță cu poetul *Octavian Goga*. Ne-a bucurat foarte mult știrea aceasta, cunoscându-i pe acești doi bărbați oameni de talent. Despre un lucru însă putem să-i asigurăm înainte pe domnii din chestiune. Dacă d-lor să vor izola de

¹⁾ *Iosif Stanca* «Orizontul» An. I. Nr. 11-12 p. 7.

învățători, înțelegem de cei cu talent, munca lor ori cât de erudită, va fi osândită mai curînd s'au mai târziu, să dea de mal. Asocierea acestor 2 talente într'adevăr reale cu învățătorii practici, ar fi cea mai fericită întrupare.

5. Inspecțiunea școlară.

Orice lucru, fie cât de adevărat, rostit de multe ori, devine în urmă o banalitate. Tocmai așa stăm și cu chestia inspecțiunii școlare.

De ani de zile să discută în conferințele învățăto-rești, în sinoade și în presă, unde dăm de un ma-terial destul de vast pe tema aceasta. Toată lumea pedagogică, ba chiar și cea laică e convinsă, că in-specțiunea în forma în care să face astăzi *nu mai corespunde timpului*, și că în locul inspecțiunei prin bărbați, de multe ori lipsiți de cultură pedagogică, *trebuie introdusă inspecțiunea de specialitate*. Cu toată convingerea și reclama intețită, din partea forurilor noastre superioare bisericești să răspunde: *nu-s bani*, un lucru tot atât de adevărat, deoarece știm că fără bani nu să poate duce nici un lucru în îndeplinire.

Fiind vorba de inspecțiunea școlară, să vedem de ce păreri e condusă învățătorimea noastră în această chestie.

În locul prim învățătorimea pretinde, ca inspec-țiunea în forma de astăzi, adecă cu ocaziunea exa-menelor, *să se sisteze*. Examenele să rămână aceia ce trebuie să fie: *festivități școlare*.

În locul al doilea învățătorimea pretinde, ca băr-bații, cari îndeplinesc rolul de inspeciori școlari să fie oameni de școală, pedagogi în înțelesul adevărat al cuvîntului. Inspecțiunea să se săvârșească în de-cursul anului, când școala e în toiul muncii. Inspec-torul să nu fie numai un organ de *control*, ci să deie

între anumite împrejurări *îndrumări* și *indigetări speciale* învățătorilor.

Cei ce judecă astfel lucrurile, de regulă să iau după instituțiunea inspecțiunii de stat, care dispune de mijloace, de cari noi nu putem dispune. Dela ideie, fie cât de salutară, până la întrupare, este o enormă distanță. Ideia astfel contemplată, pentru multă vreme nu să poate realiza, deoarece nu ne permit împrejurările materiale, de cari încă trebuie să ținem cont. Iar a pune sarcini noauă pe popor, între împrejurările de față, nu ar fi nici echitabil, dar nici consult.

*

În timpul din urmă s'a sulevat chestia în forma, ca să se sistematizeze posturi de *revizori confesionali după protopopiate*¹⁾, angajându se ca revizori învățătorii cei mai talentați din protopopiat.

Ideia aceasta, când ar fi vorbă să o punem în praxă, ar întâmpina pe lângă greutatea materiale, cu cari avem să luptăm și alte greutăți.

În locul prim trebuie să venim la convingerea, că un învățător nu poate să controleze pe alții, când el însuși așteaptă să fie controlat în tot momentul. Ca să fie un învățător revizor trebuie să *abzică* de post, deoarece nu poate fi și revizor și învățător în *ace/aș* timp. În cazul când acesta ar fi și revizor și învățător, ar trebui vrând-nevrând să neglige ori o funcțiune, ori alta.

Interesele școlii ar pretinde să rămână la școală, căreia trebuie să se dedice cu trup cu suflet, interesele revizoratului d-n contră ar pretinde să alerge prin cerc, ca să controleze alte școli și pe alți învățători. Deci ori una, ori alta.

În locul al doilea, denumirea ar trebui să se facă

¹⁾ Chestia a fost sulevată de *D. Boar*. Vezi «Reun. Înv.» An. VII. Nr. 8, 10.

cu aceia restricțiune, că revizorul să fie recrutat totdeauna din *alt* protopopiat, din motivul, că revizorul din același protopopiat nu poate avea *autoritatea* necesară înaintea colegilor săi, cu cari vine în atingere în tot momentul și nu poate să *delătore* pedecile externe în ce privește școala, cu același succes, cu care ar putea altul *străin*, căruia puțin îi pasă, că pentru delăturarea relilor, vor fi supărate anumite organe, cu cari nici până aci și nici de aci înainte, nu va mai avea nici în clin nici în mână.

Dacă împrejurările materiale nu ne iartă ca să putem face inspecțiunea prin revizori recrutați dintre învățători, să facem aceia ce să poate și ceiace trebuie necondiționat să se facă: să se *sistemizeze în fiecare dieceză cel puțin câte un revizor sau inspector școlar*, a cărui menire să fie aceia, să deie o *direcție*, o *îndrumare* sănătoasă întreg învățământului, sub a cărui conducere să fie toate afacerile de natură didactică din rezortul școlar, aflătoare la consistor.

Din aceasta inovațiune ar urma roade mănoase pentru învățământul nostru confesional, anume: s'ar cunoaște temeinic starea învățământului. Acolo unde s'ar observa, că învățătorii sunt sârguincioși, prin *laudă sinceră*, s'ar îndemna să lucre și *mai mult*. Unde s'ar observa că sunt *indolenți*, tot prin *mijloace nobile*, prin *sugestie*, s'ar încerca să se aducă pe calea cea bună. Și numai în cazul când aceste s'ar dovedi de *insuficiente*, s'ar recurge la *mijloace de retorziune*. Unde însă s'ar dovedi că învățământul stagnează nu din vina învățătorului, ci din alte cauze *externe*, acolo ar interveni inspectorul cu autoritatea și puterea lui legală, *îndepărtând pedecile*.

Deoarece rolul de inspector implică în sine în toate privințele o *superioritate* oarecare, acesta va tre-

bui să fie condus în atingerile sale cu învățătorii de următoarele principii: Autoritatea inspectorului bazată numai pe actul de denumire va fi foarte problematică, dacă acesta nu să va nizui să-și câștige adevărată autoritate, care să câștigă prin *încrederea*, prin *iubirea* și mai ales prin *simțul de dreptate* și *bună-voință*, ce trebuie să observe un inspector față de învățători. Inspectorul totdeauna să se silească să-i *convingă* pe învățători prin tăria argumentelor și nu să i *învingă* prin puterea diplomei.

*
Ținem să constatăm, că până a să putea introduce alte reforme la inspecțiunea școlară, controla de astăzi cu ocaziunea examenelor nu e decât îndreptățită. Credem însă că și până atunci, să se tindă la *bifurcarea examenelor*, care constă în aceia, că examenele oficioase să țin într'o zi de rând ca și până aci, ear în Dumineca ori sârbătoarea mai apropiată după examenele oficioase să urmeze *festivitățile școlare*. Aceste festivități trebuiesc arangiate după o programă bine stabilită, în preponderanță cu lucruri de acele, cari *distrag* publicul, cum sunt: *cântarea*, *declamarea*, *desemnul* și *lucrul manual*. În chipul acesta s'au și făcut unele începuturi și încă cu succes admirabil.

*
Tot la acest loc ținem să accentuăm, că instituțiunea cu denumirea comisarilor de examene în timpul din urmă a început să *degenereze*, numindu-să — din anumite motive — învățători, cari la tot cazul vor ști să-și facă datoria în școală, dar nu au darul de a să *ridica* peste mulțime și nu sunt în stare să dea anumite *directții* și *sfaturi*, atât de indispensabile învățătorilor din zilele noastre.

*
O greșală foarte mare, ce să observă în multe școale cu ocaziunea examenelor e, că examinarea să

face în *formă de predare*, în mod deductiv, ceea ce formează o greșală cardinală. Cei mai mulți învățători nu știu face deosebire între predarea și examinarea adevărată. Părerea noastră în aceasta privință e, că cu ocaziunea examenelor să se controleze, numai sămburele, adică întru cât s'a ajuns la *sistematizarea și aplicarea* cunoștințelor și nici decât să se țină prelegeri practice după toată forma.

Prin procedura aceasta din urmă, s'ar putea face o icoană clară despre progresul școlii, s'ar evita în mod conziderabil *mehanizmul* și s'ar cruța foarte mult timp, care este atât de scump la astfel de ocaziuni.

*

La o cruțare mare de timp să poate ajunge și prin examinarea unui obiect de învățământ cu mai multe clase de-odată. Bunăoară să luăm Geografia cu subiectele: «*colină*», «*deal*», «*munte*». Cu clasa II-a stabilim la exercițiile intuitive noțiunile acestor subiecte, pe când pe celelalte clase, cari sunt la harte, le punem să arate în realitate aceste noțiuni.

Prin procedura aceasta, pe lângă aceia că cruțăm mult timp, îndeplinim și un principiu didactic, acela de a ocupa de-odată mai multe clase, pe unele în mod direct, pe altele în mod indirect: cele inferioare pregătindu-să în materiile ce vor urma în clasele următoare, iar cele superioare repetând materiile învățate, ajunse în stadiul de a să întuneca în memorie.

CAP. III.

Activitatea învățătorilor nostri.

I. Roadele obținute de învățători în școală.

Învățătorii nostri încă din seminar fiind îndrumați pe calea cea bună, eșiți în viață își îndeplinesc destul de bine apostolatul. Cei mai mulți dintre învățători, lucră cu abnegațiune și cu un zel însuțit, rămânând tari în credință, de multe ori cu prețul vieții lor, aflându-și mângăerea în cei optzeci de copilași arși de soare și fripți de vânt, ce vin zilnic cu straița sub-suoaară după merinde la școală. Ei știu bine că din copilașii aceștia să va întemeia odată puterea și fala noastră. Știu, mai departe, că din satele părăginite de astăzi, prin munca lor conștientă, vor deveni tot atâtea cetăți tari, pe cari nici puterile iadului nu le vor înfrânge.

Învățătorii nostri înțeleg că dela ei să recere să aibă suflet mare și inimă nobilă; sufletul pururea să ardă ca stâlpul cel de foc, luminând pe cei din întunerec, iar inima lor pururea să sângereze pentru cei ajunși în nevoi. A lupta pentru popor până la cea din urmă răsuflare, pururea prigonit și asuprit și a muri sărac și lipsit — iată cum să cade să fie un dascăl din zilele noastre. »Totul pentru alții, nimic pentru sine«, cum zice marele pedagog Pestalozzi.

Iată cum s'a cristalizat idealul dascălilor, când s'a concretizat în forma nerperitoare a artei:

Dascălii.¹⁾

În munți, prin văile ascunse
Și presărați peste câmpie,
Trimiși de pronia cerească
La neamul nostru ca solie:
Voi sunteți tot atâți apostoli
Și graiurile voastre s sfinte,
Căci ținta voastră e: lumina,
Deviza voastră: înainte!

Voi par'că vă simțiți în templu
În orice casă mai sărmană,
În care ființe zimbitoare
Și suflete fără prihană:
Setoase și cu ochii umezi,
Să strâng l-a voastră 'nvățătură
Șașteaptă cu atât ne-astâmpăr,
Să soarbă vorbele din gură.

Pe unde-i beznă și 'ntunerec
Prin sate ca și prin cătune,
Voi duceți candela aprinsă,
Voi adevăr și 'nțelepciune.
Vre-un pribeag de iese 'n cale,
Ce buimăcit privește 'n zare:
În inimă-i turnați nădejde
Și luminați a lui cărare.

La glasul vostru cel de aur,
Să strâng sătenii cu iubire,
Să le cetiți vre-o scrisoare,
Sau poate-un vers de prin psaltire.
Vedeți cu ochii încolțită,
Prinzând sămânța rădăcină;

¹⁾ I. Stanca, «Reun. Inv.» an. II, p. 119.

*Vedeți și bezna cum dispare
În locu-i răsărind lumină.*

*Din satele părăginite
Dintr'o viață simplă, castă,
Să 'nalță dintr'o vreme 'n vreme
Câte o fire entuziastă:
Cuprinși de-alâta bucurie
Pe fața voastr'atunci a lene
Să scurg ca niște margeane
Vr'o două lacrimi de sub gene...*

*Voi nu vânați măriri deșarte,
Voi nu vreți bunuri și palate;
Voi măsurăți cu mâna plină,
Dar voi primiți cu jumătate.
Nu sunteți firi răsvrătit are,
Voi țineți calea cea mai bună:
Voi secerați mereu la lauri,
Când alții seceră furtună!*

Pe lângă împrejurările nespuse de grele, învățătorii noștri dezvoaltă o muncă uriașă, făcând adeseori din noapte zi. Că ce muncă desvoaltă învățătorii noștri, dovedește împrejurarea, că și în aceste zile grele în cele mai multe cazuri produc rezultate *mulțămitoare*, îndestulind ambele autorități școlare, ceia ce între împrejurările de astăzi înșamnă foarte mult. Așa să vede că și autoritățile au venit la convingerea, că școala de astăzi e prea încărcată și că imposibilul tot imposibil rămâne și atunci când să cere dela învățători. Sunt și cazuri de nemulțămire, dar pe aceste nu totdeauna trebuie să le luăm în serios, deoarece nu provin în cele mai multe cazuri dintr'o primejdie existentă, ci mai mult dintr'o primejdie *fictivă*, sau din *exces de zel*, care de multe ori este un admirabil mijloc de a urca pe treapta ierarhiilor

lumești. Majoritatea învățătorilor e pătrunsă de responsabilitatea ce au înaintea lui Dumnezeu pentru zăodraslele încredințate lor. Cei mai mulți țin cu sfințenie la tradițiile școlii române și reprezintă cu demnitate statul învățătoresc.

Munca învățătorilor, nu stă în raport nici cu forța lor fizică, nici cu cea intelectuală. Că câtă risipă de nervi îi costă pe ei aceasta, numai ei singuri o știu. Învățătorii au să cadă jertfă, mai curând ori mai târziu, muncii lor istovitoare. Dar, oare, ertat ni-e cel puțin să ne gândim, că orfanilor noștri, dacă vor rămânea pe drumuri, li-să va întinde mână de ajutor din partea neamului?

*

Nu am fi sinceri dacă nu am aminti la acest loc unele întrelăsări și greșeli din partea învățătorimii. Ținem să constatăm aici că învățământul trebuie să fie un ce *organic*, unde cunoștințele să se întregiască și sprijinească reciproc.

Dacă ne uităm în viața noastră școlară, observăm tocmai contrarul. Învățătorimea noastră — luată în general — să ocupe aproape până la *exuberanța* cu *religia, limba română, limba maghiară, socolă, geografie și istorie*, neglijând aproape total *științele naturale, cântarea, desenul, lucrul manual și gimnastica*, cari încă își au importanța lor educativă și fără cari învățământul nu poate fi organic. Este de o sută de ori mai bună o școală în care nu să face atâta paradă cu anumite obiecte «principale», ci provide tinerimea cu cunoștințe și dexterități temeinice din *toate* obiectele de învățământ. Didactica modernă nu cunoaște nici obiecte «principale» nici obiecte «secundare»; pentru aceasta, toate sunt numai mijloace, cari contribuie la educația complectă a individului. Eată ce a zis ministrul francez *Burgeois* într-o conferință publică ținută la Nantes:

«Să adăugăm la cultura minții și pe aceia a inimii, să formăm cât de mulți cărturari, dar și caractere și inimi iubitoare de binele neamului și al omenirii și vă asigur că atunci vom ști să prețuim libertățile de cari ne bucurăm». Aviz Dlor inspectori școlari și comisarilor de examene.

*

Dintre greșelile și întrelăsările ce să observă la anumite obiecte de învățământ, de cari am amintit mai sus, cele mai însemnate sunt următoarele:

1. Să învață cuvinte în loc de noțiuni.
2. Să învață fraze în loc de fapte.
3. Disciplina e exagerată.

La partea întrelăsărilor:

Din educația noastră lipsește partea artistică.

Să luăm aceste lucruri pe rând.

1. Cum să învață cuvinte în loc de noțiuni?

Din învățământul nostru lipsește o recerință cardinală a didacticei moderne, aceia de a fi *intuitiv*. Greșala aceasta provine din lipsa de recvizite de intuiție, dar și din lipsa de metod rațional. Învățătorimea noastră s'a îndatinat, ca să le aibă toate de a gata și să nu-i rămână alta de făcut, decât să pună lucrurile în aplicare.

Toată lumea știe, că mijloacele de intuiție, sunt cu atât mai bune, cu cât sunt mai simple, deoarece sunt mai *apropiate* de mintea elevului, de unde urmează, că mijloacele cele mai ducătoare la scop sunt tocmai acele, cari sunt pregătite sau adunate de înșiși elevii.

Altă greșală a învățătorimii noastre în privința aceasta e și aceia, când crede că numai lucrurile mari, *atrăgătoare*, sunt potrivite pentru intuițiuni, pentru muzeul școlar, pe când adevărul e că și lucrurile cele mai simple încă pot fi întrebuintate cu succ-s.

De mare importanță pentru școalele elementare sunt *muzele școlare*, fără de cari nu să poate nici închipui un *ade-ōrat* învățământ intuitiv. Cum are să se întocmiască un astfel de muzeu, ținem să atragem atențiunea învățătorimii noastre asupra unei opere însemnate a unui coleg din România, unde va afla lămuriri detaliate ¹⁾ și în privința aceasta.

Când predarea să face fără mijloace de intuițiune, elevii învață cuvinte în loc de noțiuni, o împrejurare, care duce la *mechanizarea* învățământului. Cuvintele nici când nu pot suplini noțiunile și dintr'un învățământ lipsit de adevărate noțiuni, să naște *confuzie* în capul elevilor, crescând astfel școala, în loc de oameni *luminați*, niște *semidocți*, elementele cele mai primejdioase ale societății omenești.

*

2. Cum își însușesc elevii fraze goale în loc de fapte ?

Școala noastră poporală în multe locuri băjbăie de fraze goale. Frazele aceste sunt mai frecvente la științele istorice, unde tot a doaua vorbă răsună bombastic : « *viteaz* », « *înțelept* », « *puternic* ²⁾ ».. Și aceste fraze nu sunt redată ca o concluzie, ca o urmare firească a faptelor, ci puse *anticipative* în gura elevilor. Dar să ne întrebăm : este aceasta istorie ? Răspundem hotărât : *nu*. Adevărata istorie să face, nu înșirând fraze bombastice, ci espunând *fapte* pozitive, din cari prin deducțiuni dăm elevului să înțeleagă, ce fel de om a fost cutare și cutare rege. Prin predare nerațională să îngreunează memoria, să întunecă judecata și să tâmpesc sâmturile elevului, pe când prin

¹⁾ *Apostol D. Culea* : « *Învățământul despre natură* ». Tipografia « *Neamul Românesc* » Vălenii-de-munte.

²⁾ A să vedea mai pe larg aceasta chestiune din articolul « *Frazeologia în școală* » scris de autorul acestei cărți în « *Reun. Înv.* » An. VIII Nr. 7.

predare rațională, care constă în espunerea *clară* și *însuflețitoare* a faptelor, memoria să întărește, judecata să agerește, ear voința și tendințele să măresc, în direcția urmărită de învățător.

*

3. Cum ștăm cu disciplina școlară?

Disciplina în școalele noastre de cele mai multe ori e *exagerată*. Zicem că e exagerată din motivul, că disciplina nu e bună, nici *prea aspră*, dar nici *prea blândă*. Nu odată ni-e dat să vedem disciplina în școalele noastre, care te pune pe gânduri: elevii stau ca țântuiți cu spatele și cu mânilor de bănci, cu privirea fixă la învățător. Când să scoală fac mișcări țepene de soldat, ear când vorbesc strigă din baierile peptului. E aceasta disciplină rațională? Neconționat că: *nu*. Este de lipsă ca elevul să steie ca țântuit cu spatele și cu mânilor de bănci și cu ochii țântă, ce par'că nici nu clipesc, la învățător, pentru ca să se poarte *cuvincios* și pentruca să fie cu *atenție* la cele ce i-să spune? Neconționat că: *nu*. O astfel de disciplină e de condamnat, pentrucă elevii unei astfel de clase au aspectul unor *moșnegi*, lipsiți de orice viață și de orice vlagă. Prin aceasta nu zicem ca elevii să șeadă pe locurile și în situația, în care ședeau elevii în școala lui Tolstoi. Aceasta disciplină duce la *anarchie*. Dar de o sută de ori e mai de preferit clasei descrisă mai nainte o clasă, în care e mișcare, bucurie, seninătate. Învățătorul trebuie din când în când să mai iasă din morga lui de dascăl *pedant*, ca alături de lucrurile cele abstracte să mai strezure și câte vr'o glumă nevinovată, ca între cei patru părăi ai școalei, alături de atâta procopseală, să se mai sălășluiască și câte un răs sănătos argintiu, înviorând spiritele atât de încărcate ale micilor copilași.

*

4. Cum stăm cu educația artistică?

Din organismul nostru școlar lipsește aproape cu desăvârșire educația artistică, care dă un farmec deosebit vieții. Educația artistică să efeptuește prin *poezie, cântare, desemn și lucru manual*, cari la noi sunt obiectele cele mai neglijate.

Înclinările omului spre artă sunt înăscute și școala care nu satisface acestor înclinări naturale ș'a greșit țânta.

Educația artistică este de mare importanță pentru sufletul omenesc, pe care artele îl *nobilitează*. Sufletul omenesc fără poezie să abrutisează. Câți oameni nu sunt burduf de carte, dar din momentul ce n'au educație artistică, în inimile lor să sălășluesc toate relele din lume.

Pentru neamul nostru, educația artistică are un rol deosebit, rolul de conservare și întărire națională. Pe lângă biserica strămoșească, în a cărei învățături e ascunsă cea mai subtilă poezie, poezia noastră propriu zisă încă a contribuit foarte mult la conservarea și întărirea noastră. Prin veacurile de urgie, pe când puteam fi despoiați de toate bunurile pământesti, de cele sufletești nu puteam fi despoiați niciodată. Și pe cât de cruntă, de amară și neîndurătoare era soarta față de noi, pe atât de fermecătoare erau visurile noastre. Ce s'ar fi ales de neamul nostru în acele vremuri, dacă n'ar fi venit doina ca să-l mângăie?

»Doină zic, doină suspin,
»Tot cu doina mă mai țin!«

Calitățile artistice ale neamului nostru sunt recunoscute de toată lumea. A nu da importanța cuvenită educațiunii artistice în școala noastră, este cel mai mare sacrilegiu, și apare ca un *paradox*, ce nu-și

află explicația, nici în trecutul nostru, nici în ființa noastră etnică și nici în aspirațiunile noastre ca neam.

2. Roadele învățătorilor pe teren publicistic.

Activitatea cea mai apropiată, care întregeste în mare parte activitatea școlară a învățătorilor, este incontestabil, activitatea dezvoltată de aceștia pe teren publicistic, prin scrieri din domeniul pedagogiei.

Fiind pedagogia o știință supusă legilor de evoluție, care produce noauă fenomene, cu cari învățătorii vrând-nevrând trebuie să fie în curent, urmează de sine, că învățătorii și pe acest teren vor avea totdeauna ceva de discutat și de scris.

Învățătorii prin scrisul lor trebuie să urmărească două scopuri :

Întâiu, acela că prin scrierile lor ideile să pătrundă în cercuri tot mai largi, prin ce învățătorii să instruesc reciproc. Acesta e scopul utilitar.

Al doilea scop e acela, că prin scrierile învățătorilor, fie aceste cât de modeste, să pună bază unei literaturi didactice. Totodată scrierile aceste vor fi de mare importanță istorică, atunci când să va scrie istoria școalelor noastre, când acele vor deveni totatătea documente istorice, de cari istoriograful nepreocupat va trebui să țină samă. Cum este a să înțelege acest scop, ne arată pasagiul următor dintr'un articol scris de autorul acestei cărți, anume ca să îndemne învățătorimea la măiestria scrisului :

«Când țărâna noastră nu va mai supăra pe nimeni, când vom dormi lin, va veni vremea, că să va ivi istoricul cel drept și nepreocupat — ca un nou arhanghel — cu paloșul în dreapta și cu cumpăna în stânga — și va da ce este al Cesarului — Cesarului și

ce aste al lui Dumnezeu—lui Dumnezeu. Atunci cu adevărat să va pune pe fruntea brăzdată de chinuri a dascălului român aureola de *martir*. Iar aceia, cari și-au creat adevărate merite prin faptul, că au presărat numai *spini* în calea noastră, și s'au opus ca un *zid de opreliște* în calea *aspirațiunilor* noastre, — cari cadrează perfect cu aspirațiunile neamului — vor fi *demascați* și *înfierați* după cuviință. Atunci să va arăta *greșala fatală* a tuturor celor ce să cred stăpâni peste noi: că *superiori'atea* nu să menține numai prin *țânută absolutistică* și *desconsiderare*, ci mai vârtos prin exerciarea *dreptății*, prin exerciarea celui mai larg *liberalism*, prin *stimă* și *iubire* reciprocă, tot atâtea calități, cari formează *puntea de aur* dintre superiori și inferiori. Căci în fața istoriei nu va mai mărturisi nici *minciuna*, nici *ura*, nici *vanitatea*, patimi, cari joacă astăzi adevărate *orgii*, ci vor mărturisi numai faptele *concrete, nefalsificate, strălucitoare ca lumina soarelui*.

Pentru acest nobil și ultim ideal avem să ostenim. Acesta e rostul nostru de a scrie !»¹⁾

Că învățătorimea noastră e pătrunsă pe deplin de importanța acestei probleme, ne arată lămurit următorul repertor pedagogic, care cuprinde aproape toate lucrările mai de seamă publicate în revistele noastre de specialitate în cei 4 ani din urmă.

Repertor pedagogic.

(1907—1911).

1. Anul 1907.

Petru Bura. Ferul (lecție practică) »Vatra Școlară« Nr. 6.
Ioan Borlea. Cauze, cari oprimă chemarea învățătorului.
«Reun. Înv.» p. 92—95.

1) *Iosif Stanca* «Reun. Înv.» An. VIII. p. 37.

G. Boeriu. Învăţământul scris-cetit în dezvoltarea sa istorică. »F. Şcol.« Nr. 14—18.

— Reforme şi înnoiri la învăţământul scris cetit. »F. Şcol.« Nr. 9—12.

Ioan Bota. Păcatele învăţătoreşti sunt păcate naţionale neiertate. »F. Şcol.« Nr. 7.

Dimitrie Boar. Rolul învăţătorului afară de şcoală. »Reun. Înv.« p. 51—53.

Petru Binchiciu. Despre pedepse »Reun. Înv.« p. 259—268.

Ioan Costa. Elemente străine în l. română. »Reun. Înv.« p. 256—259.

Al. Ciura. Cărţi pentru tinerime »F. Şcol.« Nr. 9—10.

P. F. Dârlea. Causa vişului şi a virtuţii. »Bis. şi Şcoala.« Nr. 33—35.

— Şcoala în conformitate cu natura »Bis. şi Şc.« Nr. 7.

— Învăţământul limbei materne. »Bis. şi Şc.« Nr. 28.

Constantin Damian. Rolul social al ed. religioasă. »Tel. Rom.« Nr. 7—10.

Em. Drăgan. Învăţământul naţional. »F. Şcol.« Nr. 15—16.

Liviu Dublea. Aflarea intereselor »Reun. Înv.« p. 76—78.

— Note din Aritmetică »Bis. şi Şc.« Nr. 8.

Educarea voinţei în spirit creştinesc »Telegr. Rom.« Nr. 5—7, 9—11.

Egan. Nepăsarea şi lipsa de voinţă. »F. Şcol.« Nr. 15, 16.

Groşorean. Propunerea l. maghiare în şcolile populare. »Bis. şi Şc.« Nr. 15.

— În tot binele e şi ceva rău. »Reun. Înv.« p. 19—23.

I. Isac. Creştere ş'apoi ştiinţă. »F. Şcol.« Nr. 7.

— Ceva în atenţiunea mamelor române. »F. Şcol.« Nr. 1—4.

Instrucţiuni şi dispoziţiuni. Tip. diec. Arad 43 pag.

Ioan Iancin. Adjectivul (prelegere practică). »Reun. Înv.« p. 39—41.

Dr. I. Lupaş. Principiul istoric în pedagogie. »V. Şc.« Nr. 7.

— Îmbunătăţirea salarelor învăţătoreşti. »V. Şc.« Nr. 1.

T. Mariş. Vladislav şi răscoala ţăranilor (prelegere). »Reun. Înv.« p. 41—46.

Iosif Moldovan. Desemnul în şcoala populară. »Reun. Înv.« p. 251—256.

Helena Murgu. Cornelia mama Grachilor. »Reun. Înv.« p. 268—271.

I. F. Negruţ. Prelegerile noastre populare. »F. Şcol.« Nr. 11—12.

N. Nicolescu și G. Stoinescu. Curățirea stupilor. »F. Șc.« Nr. 8.

Octavian Popa. Rolul învățătorului afară de școală. «F. școl.» Nr. 1—3.

Candid Popa. Lecțiune din I. maternă an. III. «V. Școl.» Nr. 4.

Andrei Popa. Școala poporală. «F. Școl.» Nr. 3.

— Chestiunea manualelor de școală «F. Școl.» Nr. 5.

Dr. P. Pipoș. Istoria pedagogiei. Arad Tip. diecez. 331 pag.

Dr. Ioan Rațiu. Ioan Russu (biografie) «F. Școl.» Nr. 9—12.

Ioan Roșu. Stefan cel mare (prelegere pract) «Reun. Înv.» p. 109—115.

— Cunoașterea individualității elevului ca condițiune principală în educațiune. «Reun. Înv.» pag. 78—92.

Petru Rusu. Prima comunitate creștinească (lecție) «V. Școl.» Nr. 5.

S. Secula. Studiul I. române în pedagogii. «Bis și Șc.» Nr. 25.

Dr. P. Șpan. Lecții de didactică. »V. Școl.» Nr. 1.

— Rolul vetrei părintești în cunoașterea și iubirea naturii. «V. Șc.» Nr. 8.

— Vatra părintească în educațiune «V. Șc.» Nr. 1.

— Vatra părintească în învățământul educativ. «V. Șc.» Nr. 4.

— Direcțiile, în cari vatra părintească poate influența educațiunea. «V. Ș.» Nr. 3.

— Intuiția ca principiu didactic. «V. Școl.» Nr. 9.

V. Stan. Învățătorul afară de școală «V. Școl.» Nr. 9.

— Metodica limbei maghiare. «V. Școl.» Nr. 1—3.

— Învățătorul în școală. «V. Școl.» Nr. 8.»

— Lucrurile din școală (prelegere). «V. Școl.» N. 7.

— Spre ideal... «V. Școl.» Nr. 5.

— Îndrumări metodice din I. maghiară. Tip. Arch. 19 pag.

N. Vătășan. Vrabia (lecție practică). «V. Școl.» Nr. 7.

— Tratarea metodică a inv. istoriei naturale. «V. Școl.» Nr. 7.

— Valoarea educativă a științelor naturale. «V. Școl.» Nr. 5.

P. Zoțu. Controlarea școlii «Reun. Înv.» p. 249—251.

2. Anul 1908.

D. Boar. Metodul direct la prop. l. maghiare «Reun. Înv.» Nr. 12

G. Boer. Metodul fonomic «Foaia Școl.» Nr. 1—5.

Hersiliu Cador. Adjectivul (pre)egere «Reun. Înv.» Nr. 11.

Ilie Câmpian Inspecțiunea școalelor noastre «F. Școl.» Nr. 11.

— La chestia salarizării. «F. Școl.» Nr. 10.

— Iarăși chestia salarizării. «F. Școl.» Nr. 13.

C. Costachescu. Disciplina școlară. «F. Școl.» Nr. 1.

— Metoda exercițiilor pregătitoare p. scris-cetit. «F. Școl.» Nr. 11—12.

— Metoda de predare și formele de învăț. a religiei «F. Școl.» Nr. 2.

— Știri școlare din România «V. Școl.» Nr. 11—12.

— Examenul p. înaintare pe loc a învăț. din România «F. Școl.» Nr. 11—12.

Aurel Ciortea. Exerciții de fizică experimentală (Raport gimn.) p. 5—17.

N. Crâșmariu. Prelegeri metodice din ist. biblice. Arad Tip. diec. 311 pag.

L. D. Absențele în școală «Bis. și Școala» Nr. 11.

P. F. Dârlea. Direcția școlii populare «Reun. Înv.» Nr. 7.

Nicolae Dușa. Autoritatea învățătorilor «F. Școl.» Nr. 10

Traian V. Givulescu. Educațiune și instrucțiune. «Reun. Înv.» Nr. 12.

g. n. Simplificarea materialului de învățământ. «Reun. Înv.» Nr. 7.

— Aci ar fi de meditat. «Reun. Înv.» Nr. 9.

Ioan P. Lazar. Viața și activitatea pedagogică alui Borgovan. «F. Școl.» Nr. 15.

I. Mango. Metodul fonomic «Foaia Școl.» Nr. 11—12.

Simion Nicoară. Prudintă sau înțelepciunea «F. Școl.» Nr. 6—7.

D. Olar. Importanța educațiunii p. formarea caract. moral. «R. Înv.» Nr. 12.

Octavian Pop. Încă o sentință. «F. Școl.» Nr. 7.

Mihai Păcățan. Observări asupra planului de învăț. «Bis. și Șc.» Nr. 17.

Iuliu Paguba. Să fie învățătorul june ori căsătorit. «Bis. și Șc.» Nr. 9.

Dr. P. Pipoș. Metodica școlii populare Arad Tip. diec. 389 pag.

Octavian Pop. Sufragiul universal și școala de adulți «F. Școl.» Nr. 16.

— Noul plan de învăț. «F. Școl.»

Dr. Ioan Rațiu. Dascălii noștri (raport) 108 p.

Ioan Roșu. Împărțirea alor 2 numeri zecimali. «R. Înv.» Nr. 9.

— Școala în serviciul industriei și economiei «F. Școl.» Nr. 1—4.

Serban. Cum să ne împlinim datorințele de dascăli. «F. Școl.» Nr. 7.

Toma Simu. Rolul intuițiunii în învățământul primar. «F. Școl.» Nr. 6.

Dr. V. Seni. O vizită la școlile populare din Germania. «F. Școl.» Nr. 18.

Dr. P. Șpan. Rostul, forma și ființa examenelor «Bis. și Șc.» Nr. 19.

— Preceptorii și monitorii «Bis. și Șc.» Nr. 11.

— Noul abecedar «F. Școl.» Nr. 8—9.

— Teoria și practica în educațiune «F. Școl.» Nr. 4.

— Scopul educațiunii «F. Școl.» Nr. 4.

— Noțiunea pedagogiei «F. Școl.» Nr. 5.

— Educația școlară «Bis. și Șc.» Nr. 45.

Iosif Stanca. Formalismul în școală «Reun. Înv.» Nr. 10.

— Educațiunea modernă «Reun. Înv.» Nr. 11.

Traian Șuteu. Țăranul nostru și școala «F. Școl.» Nr. 15.

— Din psihologia neamului «F. Școl.» Nr. 14, 18.

— Metodul scriptologic. «F. Școl.» Nr. 3, 5.

— Școala și serviciul economiei casnice «Foaia Școl.» Nr. 6—8.

— Chestiuni școlare și didactice «F. Școl.» Nr. 1.

P. Vancu. Școala actuală «Reun. Înv.» Nr. 12.

— Trapezul (lecție practică). «Reun. Înv.» Nr. 7.

3. Anul 1909.

Ioan Ardelean. Emil. «Bis. și Șc.» Nr. 1, 11, 12, 15, 46, 49, 50.

— Avantajele metodei fonomimic «Biserica și Școala» Nr. 21, 22.

Dr. Daniil Barcianu. (Biografie) «V. Școl.» p. 238—248.

Aurel Badescu. Învățătorul ca model în școală și societate. «Bis. și Școala» 4, 6, 8, 9.

Z. Boiu. (Biografie) «V. Școl.» p. 231—235.

D. Boar. Simplificarea materialului de învăț. «Reun. Înv.» Nr. 1.

- N. Bembea.* Doina în școala populară «V. Școl.» Nr. 4.
Boer-Codrea. Metodul fonomimic. Făgăraș, 93 p.
Catechizarea în școlile confesionale «Reun. Înv.» Nr. 4.
Teofil Căliman. Educația în familie și poezia ca mijloc de
a educa (Raport) p. 3—12.
George Cioca. Prelegere din Geometrie. «V. Școl.» Nr. 5.
Lazar Chirila. Istoria Naturală. «V. Școl.» Nr. 10.
I. Ciocârlie. La ce etate să învățăm pe copii a scrie și ceti
«F. Școl.» Nr. 6.
— Condițiile psihologice ale scrierii «F. Școl.» Nr. 8, 9.
Crâșmar. Planul pentru învățământul religiunii «Bis. și
Șc.» Nr. 26.
Ioan Crișan. Părerii într'o chestie importantă «Reun. Înv.»
Nr. 10.
Cherechian. După 25 ani «Reun. Înv.» Nr. 5.
— Partea educativă și instructivă a obiect. de învățăm
«Bis. și Șc.» Nr. 37.
— Metodele aplicate de învăț. noștri la prop. limbii ma-
ghiare «Reun. Înv.» 11, 12.
— Metodele aplicate de învăț. noștri la propr. limbei
maghiare «Bis. și Șc.» Nr. 29.
P. F. Dârlea. Părerii despre educație «Reun. Înv.» Nr. 1.
— Școala în îndreptarea răului social «Reun. Înv.» Nr.
2, 12.
— Școala în îndreptarea răului social «Reun. Înv.» Nr. 9.
— Metodul direct la învăț. l. maghiare. «Reun. Înv.»
Nr. 7.
Vasile Farcaș O nouă carte de cetire «Tel. Rom.»
Nr. 97.
G—n. Moda în școală «Reun. Înv.» Nr. 8
— Școala în îndreptarea răului social «Reun. Înv.» Nr.
6, 10.
— La chestia planului de învățământ «Reun. Înv.» Nr. 12.
— Întrebuințarea met. direct la învățarea l. maghiare
«Reun. Înv.» Nr. 4
— Limba maternă în școala populară «Reun. Înv.»
Nr. 9.
Al. Jurca. Sava Brancovici (lecție) «V. Școl.» Nr. 2.
I. L. Întru ajutorarea învățătorilor «V. Școl.» Nr. 5.
Teodor Mariș. Cum prelegea Socrate? «Reun. Înv.» Nr. 10.
— Ceva despre cetit în școala populară «Reun. Înv.»
Nr. 1.
Vasile Nastea. Andreiu b. de Șaguna (lecție) «V. Școl.»
Nr. 1.

Marian Sas. Cum să se facă controla în școlile noastre primare «F. Școl.» Nr. 19—20.

— Dirigerea elevilor «F. Școl.» Nr. 15.

— Metodul direct la învăț. I. maghiare «V. Școl.» Nr. 5.

— Numărul 7 (lecție) «V. Școl.» Nr. 3.

Ps. Instruarea analfabeților «V. Școl.» p. 25.

Octavian Pap. Însemnătatea prelegerilor populare «F. Școl.» 1—6.

Dr. P. Pipos. Didactica p. elevii inst. ped. Arad 241 p.

Nicolae Popea. (Biografie) «V. Școl.» 219—224.

George Popa Autoritatea învăț. ca mijloc de disciplinare «R. Înv.» Nr. 9.

D. Popovici. La chestia încasării taxelor «Reun. Înv.» Nr. 5.

Radu Prișcu. Școala și viața «V. Școl.» Nr. 4.

Ioan Popescu. (Biografie) «V. Școl.» p. 214—230

Gavril Precup. Educația la Romani (Raport) 32 pag.

Dr. L. Rațiu. Începutul școlii normale din Blaj «F. Școl.» Nr. 9.

— Cei dintâi dascăli și directori ai școlii normale din Blaj «F. Școl.» Nr. 11.

— Dimitrie Farago alias Caian «F. Școl.» Nr. 15, 18.

Ioan Roșu. Cartea funduară «Reun. Înv.» Nr. 7.

Dr. P. Șpan. Lecții de didactică «V. Școl.» Nr. 5.

— Șaguna ca bărbat de școală «V. Școl.» 7, 8.

— Întemeierea caracterului în școală «V. Școl.» Nr. 10.

— Lecții de pedagogie «V. Școl.» Nr. 1.

— Foloasele centenarului Șaguna «V. Școl.» Nr. 9.

— Școala și formarea caracterului «V. Școl.» Nr. 3.

— Începutul formării caracterului în școală «V. Școl.»

Nr. 4.

— Formarea caracterului în școală «V. Școl.» Nr. 5.

— Educația și instrucția «Bis. și Șc.» Nr. 8.

— Educația țăranului român «Tel. Rom.» Nr. 134.

V. K. Școli populare superioare «Bis. și Șc.» Nr. 34, 37.

Vasile Stan. Învățătorul și părinții elevilor «V. Școl.» Nr. 2.

— Activitatea socială a învățătorului «V. Școl.» Nr. 10.

Iosif Stanca. Noi (prelegere) «Reun. Înv.» Nr. 9.

— Metodul lui Gabel «Reun. Înv.» Nr. 7.

— În jurul prelegerilor practice «Reun. Înv.» Nr. 2.

— Situația școlii noastre «Reun. Înv.» Nr. 10.

Traian Suteu. Examenele «F. Școl.» Nr. 11.

— Eminescu ca revizor «V. Școl.» Nr. 1.

- Starea școalelor în jud. Iași «V. Școl.» Nr. 2.
- Metodele de instrucție din jud. Iași «V. Școl.» Nr. 3.
- Analfabetismul «F. Școl.» Nr. 5, 7, 12.
- Victor Stanciu.* Științele naturale și însemnătatea p. natură (Raport școlar) p. 3—20.
- Dr. V. Seni.* O vizită la școalele populare din Germania. «F. Școl.» Nr. 1.
- Avram Sârbu.* Nicu Petrișor. «V. Școl.» Nr. 6.
- Petru Vancu.* Istoria școlii din Măderat «Reun. Înv.» 5—7, 9—12.
- Noul plan de învățământ »Reun. Înv.» Nr. 3.
- Noul plan de învățământ «Reun. Înv.» Nr. 8.
- Vuia.* Reflexiuni asupra planului de învățământ «V. Școl.» Nr. 5.

4. Anul 1910.

- G. Aslan.* Educația intelectuală după Spencer «F. Școl.» Nr. 9.
- Ioan Ardelean.* Pedagogia veche în raport cu cea nouă «Reun. Înv.» Nr. 1, 2.
- La școala surdo-mușilor din Arad »Bis. și Șc.» Nr. 10.
- Boer—Codrea.* Abecedarul fonomic. «Bis. și Șc.» Nr. 43.
- Bizerea.* Africa «Ed.» Nr. 10; America «Ed.» Nr. 11; Asia «Ed.» 5; Haley «Ed.» 5.
- Capilaritatea și adheziunea «Ed.» Nr. 5.
- Inspecțiunea școalelor noastre «Ed.» Nr. 8.
- D. Boar.* Revizori școlari confesionali «Reun. Înv.» 9—10.
- Nicolae Bembea.* O chemare a școlii noastre «V. Școl.» p. 167—170.
- Ion Belle.* Prelegere din l. maghiară »Rev. Înv.» Nr. 1, 2.
- Bujecanu.* Puterea educativă a școlii «Reun. Înv.» Nr. 6, 7.
- B.* Redactarea manua'elor p. l. maghiară «Reun. Înv.» Nr. 1, 2
- Catihetel.* Învățământul rel. în noul plan de inv. «Ed.» Nr. 1.
- Hersilia Cadar.* Regina Elisabeta «Reun. Înv.» Nr. 11.
- Tratatul met. a frângerii $\frac{1}{3}$ «Reun. Înv.» Nr. 12.
- Grațian Căpălă* Părinți și copii «F. Școl.» Nr. 2—3.
- P. Colțeu* Linia cercuală (prelegere) «Reun. Înv.» 1, 2.
- O pagină din activitatea școlară a metr. Andrei b. Șaguna «Reun. Înv.» Nr. 5.

Contribuțiunile la istoria școalelor bănățene «Tel. Rom.» Nr. 73, 76.

Gheorghe Chelar. Serbarea școară din Brașov «Telegr. R.» 72, 75.

George Catana. Exerciții de stil și compozițiuni «Ed.» Nr. 4.

Toma Cociș. Scopul educațiunii «F. Școl.» Nr. 4.

— Celitul și cărțile «F. Școl.» Nr. 8.

V. Costachescu. Ținerea clasei «F. Școl.» Nr. 4.

Ioan Crișan. Câteva notițe ortografice «V. Școl.» 252—254.

— Diferitele manuale în școală au rezon a fi, ori nu? «Reun. Înv.» Nr. 4.

— Conferințe metodologice «Bis. și Șc.» Nr. 40, 41.

— Desvoltarea și întărirea memoriei «Reun. Înv.» Nr. 11.

— Limba maternă în școala populară «Reun. Înv.» Nr.

1—2.

I. Dariu. Valoarea pedagogică a întrebării «V. Școl.» 338—341

P. F. Dârlea. Interesul pedagogic «Reun. Înv.» Nr. 12.

Izidor Dop. Timpul de prelegeri «V. Școl.» p. 95.

Educațiunea morală în școala populară «F. Școl.» Nr. 14.

Dr. I. Fomelescu. Educația «Ed.» Nr. 4.

— Morburile copiilor, cari cercetează școala «Ed.» Nr. 1.

N. Fîru. Date și documente privitoare la istoricul școalelor din Bihor, Arad Tip. diec 146 pag.

G-n. Puterea educativă a școalei «Reun. Înv.» Nr. 4.

Vasile Idu. Școala primară. «F. Școl.» 1—3.

Învățământul l. materne în școala populară «Bis. și Șc.» Nr. 40.

Nicolae Lugoșan. Din greșelile noastre «F. Școl.» Nr. 13.

Mango. Să instruăm poporul «F. Școl.» Nr. 1.

Iacob Murășan. Scrisori de-ale vechilor noștri dascăli «F. Școl.» Nr. 9.

Iosif Marian. Iubirea ca mijloc de disciplină «F. Școl.» Nr. 11.

— Respectul ca mijloc de disciplină «F. Școl.» Nr. 7.

D. Olar. Învățătorul și recunoștința poporului față de dânsul «Reun. Înv.» Nr. 3.

Ioan Pavel. Sistemul de perondare în școalele «V. Școl.» 131—134.

Iuliu Pop. Școala confesională și educația «F. Școl.» Nr. 5, 6.

Oct. Popp. Noul plan de învățământ «F. Școl.» Nr. 1.

Fl. G. Preșmerceanu. Chemarea școalei secundare «Tel. Rom.» Nr. 74, 75.

- Radu Prișcu.* Ungaria în genere »V. Școl.» 278—284.
— Tigrlul, iaguarul și leopardul »V. Școl.» 302—306.
— Ariciul (prelegere) »V. Școl.» 249—252.
— Leul (prelegere) 88—93.

Raportul dintre învățători și copii »F. Școl.» Nr. 9.

P. Rămneanțu. Floarea (prelegere) »Ed.» Nr. 5.

Marian Sas. Despre educația copiilor »F. Școl.» Nr. 8, 9.

Sica. O șezătoare »V. Școl.» 60—65.

— O oară de instrucție în lumina ped. moderne »V. Școl.» p. 267—278

Tr. Scorobăț. Școalele de Dumineca în bis. anglicană. »F. Școl.» 14.

Dr. P. Șpan. Adversarii unei literaturi a tinereții. »V. Școl.» p. 123—129.

— Alcătuirea planurilor de învăț. p. 149—153.

— Condițiile de competență a unei lucrări destinate pentru o conf. învăț. p. 297—302.

— Contribuțiile generale a școlii la formarea caracterului p. 41—43.

— Contribuția învăț. religios la formarea caracterului, p. 179—191.

— Lecțiunile practice ca teme de conferințe p. 261—267.

— Literatura Tinereții, p. 37—83.

— Temele pozitive în formarea caracterului, p. 1—4.

— Vagabundismul în pedagogie, p. 333—338.

— O școală dela sate în Germania, p. 93—95.

V. Stan. Educația cetățenească. »V. Școl.» p. 153—157.

— Un mare dascăl al neamului »V. Școl.» p. 113—123.

— Pedagogia harbartiană și ped. socială. »V. Școl.» p. 83—88.

Iosif Stanca. Rândunica (prelegere). »V. Școl.» p. 202—204.

— Fluturile comun. »Ed.» nr. 4.

— Olul (prelegere). »V. Școl.» p. 28—30.

— Vipera (prelegere). »V. Școl.» 129—131.

— Noapte de vară (prelegere). »V. Școl.» 342—346.

— O discuție dascălească. »V. Școl.» 56—59.

— Valea Oitului. »Ed.» nr. 12.

— Cum e reprezentată poezia în cărțile noastre de citire? »Ed.» 2.

— Obligația (prelegere). »Ed.» 5.

M. Strajan. Influența bunelor maniere. »F. Școl.» nr. 12.

I. Strateiu. Organizația noastră »V. Școl.» p. 97—101.

Tr. Șuteu. Biblioteca centrală. »F. Școl.» nr. 6.

— Dascălul român în scrierile lui Agârbiceanu. »V. Școl.« p. 10—20.

P. Vancu, O piedecă a Inv. și cu remediu de îndreptare, »Reun. Inv.« nr. 10.

Vuia, Conștiința vredniciei dascălești »V. Șc.« p. 284—288.

*

Dupăcum să vede din acest repertor, învățătorii noștri din Ungaria sunt grupați pe lângă cele 4 reviste de specialitate: 1. »Vatra Școlară« Sibiiu; 2. »Foaia Școlastică« Blaj; 3. »Reuniunea Învățătorilor« Arad și 4. »Educatorul« Oravița, în jurul cărora să desvoaltă activitatea cea mai mănoasă.

Putem constata chiar la acești 4 ani din urmă, că diligența și pe acest teren a crescut treptat, ceea ce să poate atribui stării materiale mai favorabile și preocupărilor tot mai sistematice, cari privesc trebuințele școliei.

Iată cum apreciază regretatul profesor Dr. P. Șpan activitatea învățătorilor pe acest teren:

»... vine a fi considerat și faptul, că am grupat în jurul nostru o seamă de învățători cu talent și destoinicie de scriitori, oferindu-le revista pentru a-și proba puterile«. Și mai la vale: »Cu bucurie constatăm că între colaboratorii noștri avem scriitori de seamă. Suntem siguri, că vor fi încă mulți, cari stau la umbră și nu cutează să iasă la lumină și să-și cerce puterile«¹⁾.

Această aprețiere elogioasă, isvorâtă dintr'o inimă caldă, să ne serviască de un nobil imbold spre o activitate tot mai mănoasă și nici decât ca titlu de glorie, de a ne odihni pe laurii câștigați.

*

Un lucru însă să poate observa imediat și pe acest teren. Din scrierile din domeniul pedagogiei generale lipsesc aproape cu desăvârșire cele din do-

¹⁾ »Vatra Școlară«, an. IV, nr. 1.

meniul pedagogiei experimentale, ceace apare ca un paradox astăzi, când în lumea pedagogică tocmai aceasta e preocuparea cea mai de frunte. Lumea pedagogică astăzi e convinsă, că psihologia este baza pedagogiei ca știință și ceace să face în lipsa acesteia, este o clădire bazată pe nisip, menită ca la cea dintâie vijelie să se surpe.

Germenele răului nu-l putem să-l găsim decât în seminarii, unde s'a întrelăsat momentul important pentru viața profesională de mai târziu a tânărului normalist, de a fi inițiat în secretul pedagogiei experimentale, spre care scop trebuiesc înființate anumite *laboratoare* provăzute cu *instrumente de experimentare*.

3. Roadele obținute de învățători pe teren cultural și economic.

De un timp încoace s'a făcut și la noi — pe urma fraților din România — multă vorbă pe tema activității »extrașcolare« a învățătorimii.

Oamenii noștri, s'au îndatinat să primească orice reforme de-a gata din alte țări străine, de multe ori fără să judece, dacă acele să potrivesc împrejurărilor noastre, ori nu.

Dacă venim să comparăm stările noastre cu ale fraților noștri din România, la cea dintâie ochire vedem, că între noi și între ei este o colosală deosebire, de unde rezultă, că nici reformele de acolo nu ni-să potrivesc pe de a întregul.

Ca o instituțiune să nu să compromită, din capul locului este de lipsă să i-să studieze temeinic scopul și mijloacele și numai dacă sunt șanse de reușită să se pună în aplicare.

În discutarea activității extrașcolare a învățătorilor noștri adeseori dăm de idei bune și frumoase, cari pot forma idealul altor oameni *specialiști*, dar nu a

învățătorilor, încărcăți cu atâtea sarcini și datorințe, încât nici ei sărmanii nu mai știu de capul lor.

Eroarea fundamentală a opiniei noastre publice e, că își închipue că în învățătorime e acumulată *toată forța și energia* din lume, și de aici apoi părerea greșită, pe care n'o mai întâlnești la alte neamuri, că învățătorimea să facă *totul*. Învățătorul în școală, — învățătorul la banca poporală, — învățătorul la conferințe, — învățătorul la teatru, — învățătorul la societățile de gimnastică și de tir, — învățătorul la societățile pentru protecția animalelor, pentru combaterea alcoolului, pentru înfrumusețarea bisericilor și mai știe Dumnezeu unde. Învățătorul pedagog, — financiar, — econom, — conferențiar, bibliotecar, — soldat, — și mai știe Dumnezeu ce, pentru ca în urma urmelor să nu facă nimic cum să cade, ci toate în mod *superficial*. Pentru că trebuie să se știe odată, că și învățătorii sunt *oameni*, a căror puteri încă sunt *mărginite*, și că nici dela ei nu să pot aștepta lucruri *imposibile*. Căci să ne întrebăm: de ce n'ar putea și preotul, avocatul, medicul etc. aranja prelegeri, petreceri, societăți de tir, teatru etc., ci numai *singur* învățătorul? Ori poate numai învățătorul trebuie să munciască pentru *înălțarea* neamului? Oare numai el să *înfruptă* din sudoarea țăranului? Ce e mai ușor decât a-ți căuta de treburi și toată răspunderea morală ce o ai față de neam să o încarci pe spatele învățătorimii. Este deci o greșală fatală, de a pretinde dela o clasă, aceia ce este peste puterile ei, să muncească *izolată*, pe când celelalte clase stau cu mâinile încrucișate, când primejdia ne amenință deopotrivă. Dar să zicem că și între astfel de împrejurări s'ar mai găsi oameni *idealiști*, cari să muncească desinteresat și așa izolați, rezultatul muncii lor n'ar putea să fie decât foarte problematic, deoarece numai munca *solidară* a tuturor claselor poate contribui la o înălțare mai grabnică a unui neam.

*

meniul pedagogiei experimentale, ceea ce apare ca un paradox astăzi, când în lumea pedagogică tocmai aceasta e preocuparea cea mai de frunte. Lumea pedagogică astăzi e convinsă, că psihologia este baza pedagogiei ca știință și ceea ce să face în lipsa acesteia, este o clădire bazată pe nisip, menită ca la cea dintâie vijelie să se surpe.

Germenele răului nu-l putem să-l găsim decât în seminarii, unde s'a întrelăsat momentul important pentru viața profesională de mai târziu a tânărului normalist, de a fi inițiat în secretul pedagogiei experimentale, spre care scop trebuiesc înființate anumite *laboratoare* provăzute cu *instrumente de experimentare*.

3. Roadele obținute de învățători pe teren cultural și economic.

De un timp încoace s'a făcut și la noi — pe urma fraților din România — multă vorbă pe tema activității »extrașcolare« a învățătorimii.

Oamenii noștri, s'au îndatinat să primească orice reforme de-a gata din alte țări străine, de multe ori fără să judece, dacă acele să potrivească împrejurărilor noastre, ori nu.

Dacă venim să comparăm stările noastre cu ale fraților noștri din România, la cea dintâie ochire vedem, că între noi și între ei este o colosală deosebire, de unde rezultă, că nici reformele de acolo nu ni-să potrivească pe de a întregul.

Ca o instituțiune să nu să compromită, din capul locului este de lipsă să i-să studieze temeinic scopul și mijloacele și numai dacă sunt șanse de reușită să se pună în aplicare.

În discutarea activității extrașcolare a învățătorilor noștri adeseori dăm de idei bune și frumoase, cari pot forma idealul altor oameni *specialiști*, dar nu a

învățătorilor, încărcăți cu atâtea sarcini și datorințe, încât nici ei sărmanii nu mai știu de capul lor.

Eroarea fundamentală a opiniei noastre publice e, că își închipue că în învățătorime e acumulată *toată forța și energia* din lume, și de aici apoi părerea greșită, pe care n'o mai întâlnești la alte neamuri, că învățătorimea să facă *totul*. Învățătorul în școală, — învățătorul la banca poporală, — învățătorul la conferințe, — învățătorul la teatru, — învățătorul la societățile de gimnastică și de tir, — învățătorul la societățile pentru protecția animalelor, pentru combaterea alcoolului, pentru înfrumșetarea bisericilor și mai știe Dumnezeu unde. Învățătorul pedagog, — financiar, — econom, — conferențiar, — bibliotecar, — soldat, — și mai știe Dumnezeu ce, pentru ca în urma urmelor să nu facă nimic cum să cade, ci toate în mod *superficial*. Pentru că trebuie să se știe odată, că și învățătorii sunt *oameni*, a căror puteri încă sunt *mărginite*, și că nici dela ei nu să pot aștepta lucruri *imposibile*. Căci să ne întrebăm: de ce n'ar putea și preotul, avocatul, medicul etc. aranja prelegeri, petreceri, societăți de tir, teatru etc., ci numai *singur* învățătorul? Ori poate numai învățătorul trebuie să munciască pentru *înălțarea* neamului? Oare numai el să *infruptă* din sudoarea țaranului? Ce e mai ușor decât a-ți căuta de treburi și toată răspunderea morală ce o ai față de neam să o încarci pe spatele învățătorimii. Este deci o greșală fatală, de a pretinde dela o clasă, aceia ce este peste puterile ei, să muncească *izolată*, pe când, celelalte clase stau cu mâinile încrucișate, când primejdia ne amenință deopotrivă. Dar să zicem că și între astfel de împrejurări s'ar mai găsi oameni *idealiști*, cari să muncească desinteresat și așa izolați, rezultatul muncii lor n'ar putea să fie decât foarte problematic, deoarece numai munca *solidară* a tuturor claselor poate contribui la o înălțare mai grabnică a unui neam.

Fiind vorba de activitatea extrașcolară a învățătorilor să vedem cum o înțeleg cei mai mulți dintre aceștia și cum e bine să se înțeleagă.

Școala populară e un institut de educațiune a masselor. Dupăcum e firesc, educația populară nu să sfârșește cu cursul cotidian, ci să continue prin cursul de repetiție și prin școala de adulți, care trebuie să străbată întreaga viață pământească a omului. Mânecând de aici, trebuie căutate întotdeauna momente potrivite de a aduce poporul în legătură cu școala. Și o vom face aceasta din două puncte de vedere: 1) *din punctul de vedere de a ne valora cunoștințele, de a ne impune*; 2) *din punctul de vedere de a populariza științele, adecă pentru progresul universal*.

1. Experiența de toate zilele ne arată, cum oameni foarte învățați de altcum, dar din momentul ce nu-și popularizează știința, sunt osândiți să rămână niște *comori ascunse*, de foarte puțin preț. Deaceia învățătorul nu poate să fie închis ermetic între cei patru pereți ai școlii, ci trebuie să ieie parte activă în lupta aceia desnădăjduită a vieții, în care e înrolat neamul, din care face parte. Învățătorul trebuie să fie o *comoară deschisă*, un isvor pururea neseecat, din care masele poporului vor putea totdeauna să se adape. Școala trebuie să fie totdeauna în strânsă legătură cu viața, cu aspirațiunile neamului, de cari nu este iertat să se înstrăineze. Din atingerea nemijlocită a poporului cu școala, pururea vor emana roade incalculabile pentru aceasta.

2. Activitatea extrașcolară este necesară și pentru progresul universal ce-l face omenimea, de care nici poporul român nu să poate izola. Prin atingerea nemijlocită cu școala, cunoștințele câștigate de mai nainte nu numai că să păstrează, ci tot mai tare să întregesc și să fortifică, iar prin descoperirile zilnice a diferitelor științe, masele poporului totdeauna vor fi

în curent cu problemele cele mai noauă ce preocupă omenimea, din care rezultă bunăstarea materială și morală a neamului.

Mâncând din aceste idei principiare, vom lua din programul vast al activității extrașcolare partea aceea, *care sprijinește și întregeste munca și activitatea școlară*, în cadrul căreia învățătorul poate să-și depună tot talentul, tot focul inimei sale.

Activitatea extrașcolară a învățătorilor noștri va trebui necondiționat să se estindă cel puțin pentru rezolvirea următoarelor probleme:

1) *cursurile cu analfabeții*, 2) *bibliotecile parohiale*, 3) *corul (bisercesc și lumesc)* și 4) *prelegerile populare*.

*

1. Cursurile cu analfabeții.

Am pus în locul prim cursurile cu analfabeții din motivul, că aceasta este chestia cea mai importantă a activității extrașcolare, este cheia cu care să pot deslega toate celelalte probleme culturale și economice.

Deslegarea acestei probleme formează și o chestie de onoare pentru corpul nostru învățătoresc.

Un popor să judecă de regulă după starea sa culturală. Starea înapoiată în cultură a unui neam, să răsfrânge în cea mai mare parte asupra dăscălimii, ca și când aceasta nu și-ar fi făcut datoria la timpul său. Lumea superficială de astăzi, nu-și ia atâta osteneală ca să mai scruteze și după alte cauze externe, cari încă au contribuit la starea înapoiată, ci să grăbește cu rostirea judecății, punând toată vina asupra noastră.

Chestia aceasta e foarte importantă și din punct de vedere practic.

Toată lumea e convinsă, că cu un popor lipsit de arma cunoștinții, nu poți face multă ispravă. Pătrunse de acest adevăr, să și nizuesc toate popoarele

ca să devină cât să poate mai luminate și numai așa să explică emulația nobilă pentru carte dintre popoare.

De aceia și poporul nostru până va zăcea în întunec, va fi osândit să fie pururea sărac, asupra și nenorocit.

2. Bibliotecile parohiale.

În locul al doilea am pus bibliotecile parohiale, deoarece poporul odată ajuns în stadiul ca să știe să cetiască, trebuie să aibă la îndemână cartea, ca să poată să se perfecționeze. Bibliotecile aceste trebuie să steie sub conducerea nemijlocită a învățătorului, care trebuie să urmărească pas de pas dezvoltarea psihică a individului. Cetirea cărților din bibliotecă să va începe în timpul cursului de repetiție, ori cel mult în clasele superioare a școlii cuotidiane. La alegerea cărților, la forma de cetire, le va sta la dispoziție sfatul luminat al învățătorului. Despre cele cetite li-să va cere totdeauna seamă, firește nu într'o formă riguroasă de examen, ci într'o formă mai preținească, prin întrebări bine chibzuite. Învățătorul prudent va ști totdeauna pe cei *apatici* să-i *înpinteneze*, ear pe cei *însuflețiți* va ști să le *deschidă noauă orizonturi*. Prin o muncă conștientă și prin o direcție sănătoasă, învățătorul va ști să le potenteze gustul de cetire, să-i îndrăgostiască cu cartea, care pe lângă aceia că ferește pe om de multe deprinderi rele, mai devine o armă puternică în lupta vieții. După o cetire sistematică țărănimea noastră să va deprinde să vadă lucrurile cu ochii săi proprii, să judece cu mintea sa proprie și să umble pe picioarele proprii; va ajunge la aceia ce numim: *conștiință*.

*

3. Corul (bisericesc și lumesc).

Să plecăm dela faptul constatat de toată lumea, că poporul românesc e un popor foarte *religios*. Ro-

mânul a devenit religios în urma sorții sale vitrege, de care a avut parte din belșug în decursul veacurilor. În acele vremuri grele biserica a fost pentru el limanul de scăpare; a fost farul luminător, unde primia poveștile pentru cărările năprasnice ale vieții; a fost balzamu întăritor, ce-l întăria în credința unui viitor mai fericit. Înzestrat fiind poporul nostru cu astfel de calități, ni-să impune cea mai mare datorie ca să-i cultivăm, aceste calități, cari pe lângă aceia că formează podoaba unui creștin adevărat, mai constituie și un zid puternic de a ne apăra ca neam.

Un mijloc excelent de a cultiva aceste calități este *corul bisericesc*.

Fiind vorba de cor, ni-să ivește de multe ori chiar dela primul pas o pedecă foarte mare, care constă în aceia, că nu toți învățătorii sunt. [dotați dela natură cu *auz muzical*, fără care calitate, nu să poate înființa și conduce un cor.

Pedeca aceasta încă să poate delătura prin aceia, că parochiile noastre cu puțin jertfe bănești, pot angaja spre acest scop o altă persoană pentru instruirea coriștilor, iar după instruire, conducerea să poate da unui corist mai iscusit, rămânând, că în același timp învățătorul să dezvoalte o activitate mai mănoasă în altă direcțiune.

În legătură cu corul bisericesc, este necesar să se înființeze și *corul lumesc*, cu scopul bine determinat, de a atrage publicul prin *cântări alese* la școală și de a putea aranja din când în când petreceri populare cu scop filantropic.

*

4. Prelegerile populare.

Sprijinit pe activitatea de mai nainte, să pot aranja cu succes prelegerile populare, la tratarea căroră învățătorul poate să desvoalte cea mai largă activitate. Învățătorul care să angajază cu tânăria

prelegerilor populare, trebuie să aibă în vedere următoarele norme:

1. Prelegerile să fie cât să poate de *variate*, ca să nu *plictiseze* publicul. Dacă sunt în programă mai multe prelegeri, între ele să se cânte și să se declameze.

2. Subiectele să nu fie nici *prea abstracte*, dar nici *prea de rând*, deoarece subiectele prea abstracte nu sunt înțelese de popor, iar cele prea de rând devin banale.

3. Limba să fie cât să poate de *curată*, ferită de provincialisme, iar predarea să fie totdeauna *liberă*, însoțită de *explicațiunile necesare* și de *desemn*, iar unde iartă împrejurările să se ieie într'ajutor și *schioticonul*.

Aceste 3 ocupațiuni formează după noi adevărată activitate extrașcolară a învățătorimii noastre, care-i dă destul teren să desvolte o muncă uriașă, a cărei roade să se reverse din belșug asupra satelor noastre. Prin aceasta n'am zis, că la celelalte ocupațiuni ale neamului, învățătorimea noastră să rămână *refractară*. Fiecare să munciască și în alte direcțiuni, cât îi permit împrejurările.

Ținem să accentuăm numai, că nu e bine să tindem într'acolo, ca să scoatem pe învățător dela adevărata lui chemare: de *învățător* și de *educator* al poporului, croindu-i alte țante pe cari tot așa de bine le pot realiza și alte clase sociale.

*
Cele susținute de noi le confirmă și realitatea, arătând că învățătorii și până aci, au desvoltat cea mai mare activitate tocmai în direcțiunea aceasta. Că sunt și cazuri excepționale, aceste întru nimic nu contestă regula generală. Cazurile excepționale de regulă presupun împrejurări excepționale, întru toate favorabile învățătorilor, unde activitatea pe acest teren să extinde în cercuri concentrice, aproape la infinit.

La rezolvirea activității extrașcolare suntem de părerea, că decât învățătorii să săvârșească atâtea lucruri în mod *superficial*, mai bine să săvârșească din acele numai o parte, dar în mod *sistematic*.

Ceice pretind dela învățători ca să lucre în atâtea direcțiuni, sau că nu vorbesc serios, sau că nu sunt în curat cu legile psihologice și cu *ignoranța* satelor noastre. Căci dacă ar fi în curat cu aceste, ar observa imediat, că aceia ce cer dela învățători, pestrece peste puterile omenești și că stările rămase din vitregitatea veacurilor nu să pot reforma de azi pe mâne.

De aceia noianul de activități ticluite la masa verde vor rămânea în cea mai mare parte niște *visuri frumoase*, la cari e bine să te gândești, dar în forma dată și între împrejurările de asăzi, nu să vor realiza pe deplin în vecii vecilor.

Cât cere bunăoară d-l *Dr. Onisifor Ghibu* în cartea sa, nu s'ar putea realiza nici în cazul, când învățătorii ar *abzice* de școală și s'ar ocupa *exclusiv* pe acest teren. Pretenziunea d-sale ar însemna, nici mai mult, nici mai puțin, decât *monopolizarea* acestor activități pe seama învățătorimii, când ar deveni aproape de prisos toate celelalte clase sociale și societăți culturale ale noastre, fără ajutorul cărora pe acest teren orice rezultat pozitiv ar deveni iluzoric.

În ce privește organizarea culturală și economică a satelor noastre într'o formă mai estinsă, aflăm foarte potrivită părerea D-lui *Octavian C. Tăslăuanu*, secretarul «Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român», ca învățătorimea noastră să lucreze în *cadrele* și în *direcția* arătată de aceasta înaltă instituțiune culturală și economică a noastră. 1)

1) «Luceafărul» An. X. Nr. 9, 11.

CAP IV.

Aspirațiunile învățătorilor.

1. Vaza învățătorilor în societate.

Luând în conziderare munca uriașă ce o desvoaltă învățătorimea noastră pe toate terenele, vom observa, că vaza acesteia nu stă nici pe departe în raport drept cu munca dezvoltată. Fenomenul își află explicația pe de o parte, în tradițiile învechite ale trecutului, ear de altă parte în caprițiile prezentului.

1. Începutul dascălului român îl aflăm în *diacul (cantorul)* vremilor apuse, care era mai mult un *servitor* al preotului și a bisericeii, decât un *educator* al poporului. Din acest raport de supunere, diacul era prea umilit și prea slab ca să îndeplinească un *apostolat*.

Când s'a înființat postul de învățător, învățătorimea încă n'a putut să facă dintr'odată un salt așa puternic dela starea umilită a înaintașilor lor, ci au fost osândiți să remână mult timp în starea aceea de degradătoare. Poziția noastră de astăzi, este rezultatul unei lupte îndărătnice din partea înaintașilor noștri. Învățătorimea de câte ori își ridică fruntea, reclamându-și drepturile și poziția ce-o merită, în urma străduințelor sale, preoțimea totdeauna să îngrijia s'o dripească sub picioare. De aici raportul pururia *încordat* dintre preoțime și învățătorime, care își întinde rădăcinile ca o buruiană națională până în zilele noastre. Preoțimea nici când nu s'a bucurat de *ridicarea* noastră, din motivul, că dacă cineva ajunge la oarecare independență nu-l mai poți tracta dupăcum voiești. *Patimele* omenești au copleșit totdeauna *tendințele noabile*, cu cari înzestrați fiind am fi putut săvârși umăr la

umăr adevărate minuni. Ca o urmare a tradițiilor din trecut ne-a rămas părerea greșită a preoțimii din zilele noastre, care nu admite, că între preot și învățător există raport *coordinat*, ci *subordinat*. Și pe tema aceasta oamenii pătimiși, de cari sunt în toate clasele, nu uită în tot momentul ca să și *validiteze* acel raport față de învățătorime. Când să pune astfel chestia, lucru firesc, că din partea învățătorimii întimpină cea mai mare îndărătnicie, când toate lucrurile bune, să izbesc de *rezistența* ori a unuia, ori a altuia dintre factorii culturali ai satelor noastre.

2. Învățătorimea noastră, luată în general, în urma remunerației modeste ¹⁾ e o clasă săracă și sărăcia încă contribue ca să fie *desconsiderată* și de alte clase. Lumea superficială de astăzi, nici pe departe nu ia în *considerare* munca și calitățile învățătorimii. De mintea ei sunt mai apropiate bunurile pipăibile, materiale, de cari învățătorimea noastră nu dispune tocmai din belșug, și cari pentru lumea de astăzi, după cum să știe, formează preocupățiunea de frunte.

În urma muncii dezvoltate, în urma rolului important ce-l ocupă în învățământ, învățătorimea noastră necondiționat, că ar merita să se bucure de o stimă și recunoștință *mai mare*. Și aceasta bine priceput să se facă nu pentru aceia, ca să se satisfacă *vanității* personale a învățătorimii, ci din motivul foarte important, ca vaza și autoritatea de care va dispune, să se pună în *serviciul educațiunii*. De aceia societatea românească, să se nizuiască din toate puterile ca să procure învățătorimii cea mai mare vază și autoritate, ca educațiunea la rândul său să-și revarse roadele sale mănoase peste odraslele neamului.

¹⁾ Cu toată fama legii din 1907, cea mai mare parte dintre învățători, și după 4 ani suntem tot la salariul cel vechiu.

2. Rolul învățătorilor în corporațiunile noastre bisericești.

Din lipsa de vază și autoritate a învățătorimii noastre a izvorât alt rău, aproape inexplicabil, acela, de a nu fi reprezentați în corporațiunile noastre bisericești în măsura în care o reclamă interesele școlai. În corporațiunile noastre bisericești majoritatea membrilor o formează tot clase, *cari nu sunt în curent cu afacerile pedagogice și școlare*. Și să nu uităm, că aceste corporațiuni sunt totodată *foruri* unde să croiesc *legi și regulamente* pentru școală și *foruri de judecată* pentru învățătorime, un caz fără păreche în întocmirea socială a omenimei. Stând astfel lucrurile să ne întrebăm: Ce ar zice bună oară un avocat, când ar veni, să zicem un inginer, ca să-i croiască lui legi sau regulamente și pe deasupra să-l și judece în cauze disciplinare?

În toată lumea sunt astfel întocmite lucrurile, că toate legile, regulamentele, judecățile, să bazează pe *părerea oamenilor de specialitate*, numai la noi să întâmplă contrarul. Noauă ne croiesc legi, regulamente și ne judecă advocații, ori alte clase sociale, cari lucru firesc, nu ne pot aduce legi drepte și nu ne pot judeca după dreptate, pe lângă cea mai mare bunăvoință, din motivul, că nu sunt în curent cu nevoile, cari bântue școala și pe învățătorul ei.

De câte ori ne-am încercat să ne trimitem bărbați de specialitate în aceste înalte corporațiuni, am fost nu numai *înfrânți* ci și *bruscați* pe motive ridicule de *clasă*, că vezi Doamne, învățătorimea n'ar fi încă *coaptă* pentru astfel de corporațiuni.

Dacă au și pătruns unii învățători, aceștia n'au pătruns *totdeuna* pentru că au fost reclamați de învățătorime și pentru că ar reprezenta cu demnitate interesele școlai, ci au pătruns din alte interese mai puțin legitime.

Cum înțelegem noi rolul nostru în aceste corporațiuni și cum e bine să se înțeleagă, vom arăta-o în cele următoare :

Înainte de a trece la corporațiunile existente, ținem să accentuăm, că să reclamă în locul prim pe lângă fiecare Consistor : înființarea unei *anchete permanente școlare*. Membrii acestor anchete să fie recrutați dintre învățătorii cei mai distinși. Scopul acestor anchete va fi acela, că înainte de a să înainta forurilor noastre superioare orice proiect referitor la școală, acesta să treacă mai întâiu prin mâna oamenilor de specialitate, a căror experiențe bogate nu pot să fie decât în favorul cauzelor noastre școlare. Numai astfel bine cernut să poată trece orice proiect la forurile legislative, cum sunt *sinodul eparchial și congresul național*, în cari învățătoria e arăși să fie reprezentată într'un număr demn de cauză. Ajuns aici proiectul, să fie studiat de *comisiunile școlare*, alcătuite tot din bărbați de specialitate, cari vor veni cu propuneri concrete în meritul cauzei.

Tot interesele școalei pretind, ca învățătoria să fie reprezentată în număr destul de mare în consistor, în *senatele școlare*, ca foruri de judecată, deoarece numai învățătorii cunosc pe deplin împrejurările între cari muncesc frații lor de suferințe și lămuririle date de învățători, ca membri ai consistorului, ar contribui numai la *lămurirea* chestiunilor, fie într'un senz, fie într'altul.

Astfel am ajunge și noi învățătoria, precum e echitabil și firesc, ca să avem legi, regulamente, croite de *noi însine* și ca să fim judecați de oameni de *ai noștri*, cari ne cunosc nevoile și necazurile.

Din aceste motive, cerem *reprezentarea* noastră în *numărul* reclamat de *interesele școalei*, prin bărbați de adevărată valoare pedagogică. Opinia publică românească să se deștepte odată și să vină la convingerea, că aici nu este vorbă de interese înguste de

clasă, ci de interese mari de *cauză*, cari nici odată n'au reclamat ca acum atâtea *energii* vitale și atâtea *talente* reale, de cari sigur să vor găsi și printre învățătorime.

Lucru firesc, că pe acest teren n'ar trebui să se aștepte, ca să se desvolte *lupte electorale* — ceia ce ar fi de regretat — ci cercurile competente să chibzuiască și să satisfacă cu mână largă cererii îndreptățite a învățătorimii, făcând loc oamenilor de *adevărată valoare* în aceste corporațiuni, cari apoi să și *știe* să lucre pentru prosperarea școlii noastre confesionale.

3. Cursurile supletoare.

Din desideratele anumitelor adunări, congrese învățătorești, precum și din presa de specialitate s'a putut constata, că învățătorimea zilnic a venit la convingerea, că calificatiunea acesteia în cele mai multe cazuri *nu este suficientă* de a țânea pas cu lumea pedagogică, mai ales în ceia ce privește problemele mai noauă ale pedagogiei experimentale ca știință pozitivă. Aceasta convingere e foarte întemeiată, a cărei fenomene sunt de natură de a să putea observa zilnic, mai ales la învățătorii aceia, cari din anumite cauze nu mai recurg la povăța înțeleaptă a cărții și peste tot a lecturii de specialitate.

Chestiunea aceasta, învățătorii nostri voesc să o rezolveze în diferite moduri. Unii pretind, că tinerii înainte de a intra în pedagogii (școlile normale) să aibă 8 clase medii, alții că învățătorii să și elupte dreptul, de a putea fi primiți chiar la universitate ș. a.

Dintre toate aceste soluții, nici una nu ni-să pare norocoasă, deoarece nici una nu să apropie de realitate.

Cei ce pretind lucrurile aceste, par'că văd răul în împrejurarea, că dascălii nu ar fi destul de înar-

mați cu *cunoștințe generale* necesare carierii lor profesionale, pe când adevărul e, că de cele mai multe ori ei posed aceste cunoștințe, dar *nu le știu face acceptibile pentru mintea fragedă a elevilor, cel puțin în forma în care o cere didactica modernă.*

Stând astfel lucrurile, pretenziunile de mai nainte ale învățătorilor în direcția arătată, cad dela sine. Ear dacă sustă teza a doaua, atunci involuntar trebuie să venim la convingerea, că nu sunt tocmai indispenzabil de lipsă cele 8 clase — nu-i vorbă n'ar stăica nici aceste — și nici calea spre universitate, ci cu totul altceva: *cursurile supletoare*, cari să formeze niște *seminare pedagogice.*

Astfel de cursuri s'ar putea înființa în fiecare dieceză, pe lângă pedagogiile existente, în lunile de vară, cari n'ar trebui să aibă înfățișarea, că sunt croite ca *pedeapsă* pe capul învățătorilor, ci din contră, să fie privite ca locuri de cinste, menite de a produce *emulare* nobilă între învățători. Întreținerea să fie cât să poate de *redusă*, dacă nu gratuită. Ca profesori să figureze puterile cele *mai bune* didactice, iar prelegerile acestora, să se reducă *asupra problemelor mai noauă ale pedagogiei experimentale* și asupra altor chestii, importante mai mult de *ordin practic.*

După prelegeri să se dea teren liber *discuțiunilor publice*, când teoriile științifice să vor cristaliza și mai mult la lumina vieții practice.

Prin înființarea acestor cursuri, școala și învățătorimea noastră ar profita foarte mult.

1. Prin participarea învățătorilor din diferite părți, aceștia la reîntoarcerea lor acasă ar *populariza* cunoștințele câștigate între colegi, prin ce s'ar însuși și aceia niște metode *mai rașionale*, cu cari poți ajunge mai ușor și în timp cu mult mai scurt la rezultate mai eficace.

2. Pretenia câștigată pe băncile școalei, s'ar comenta tot mai mult, întărindu-să *solidaritatea* între oameni de aceeași profesiune, ce au aceleași nevoi, aspirațiuni și idealuri.

3. Între învățătorime și profesori ar fi totdeauna o *legătură firească*, la cari învățătorimea ar alerga cu drag ca să primiască sfaturile luminate și îndemnurile cele bune.

Pe lângă cultivarea neîntreruptă din izvoare bune, la cari fiecare învățător poate ajunge pe lângă oare-cari jertfe materiale, pe lângă cercetarea regulată a reuniunilor învățătoresți și a cursurilor supletoare, învățătorii în tot momentul *vor putea să țână pas* cu *învățătorii altor popoare*, fiind întotdeauna în curent cu preocupările pedagogiei moderne și astfel să poată satisface cu cinste nobilei sale misiuni de *apostol* al neamului.

Înceiere.

Cultura românească din această țară trece prin o nouă fază. Această cultură e sdruncinată din temelie. Focurile culturii noastre, precum în trecut, așa și în viitor, nu pot să fie decât *biserica* și *școala*, cari au fost mântuirea noastră de veacuri. În jurul acestor foculare trebuie să se grupeze toți oamenii de bine; asupra acestor foculare să se îndrepteze toate *gândurile* noastre; aici trebuie să depunem toată *energia* noastră, tot *prisosul* muncii noastre, pentru că aici ne trebuiesc *jertfe* colosale aduse, trebuiesc *reforme* radicale introduse, trebuie *rane* adânci vindecate de urgență, dacă nu voim să le pierdem. Aceste trebuie să le facem cu atât mai vârtos, că fiecare din noi suntem adânc convinși, că dacă le vom pierde, am pierdut pentru totdeauna lupta, devenind un popor pierdut, o ceată de oameni, vrednici de disprețul lumii întregi.

Din aceste două instituțiuni școala fiind mai primejduită, biserica ca o mamă bună trebuie să o ieie sub aripile sale ocrotitoare. Fiii credincioși ai acelei sfinte biserici trebuie să sară în ajutorul școalei amenințate până în temelie, necruțând nici ostenele, nici jertfe. Pe învățător, care e sufletul școalei, trebuie totdeauna ajutat, mângăiat și apărat de loviturile ce le primește în toiul luptei, și învrednicit de cinstea ce o merită ostașul, ce luptă cu credință: ori de învinge, ori de cade jertfă pentru cauza sfântă.

Învățătorul la rândul său, să se facă vrednic de chemarea ce o are, de *apostolatul* său. Să-i pară pururea ușor jugul cel greu, ce-l poartă. De s'ar îndrepta toate loviturile din lume asupra lui, nimic să nu-l desnădăjduiască. De l-ar despoia de toate bu-

nurile din lume, de unul — de *ideal* — să nu să lase să-l despoaie niciodată. De l-ar restigni pentru adevăr, cu atât mai bine, pentru că mai întâiu pe însuș Fiul lui Dumnezeu l-au răstignit pentru acelaș adevăr.

Lucrând *toți* astfel, să vor împlini cuvintele profetice, pline de mângăiere pentru noi, ale istoricului din zilele noastre, cari sună astfel: »*Printr'un joc al sorții, cum să întâmplă de multeori în viața popoarelor, n'ar fi cu neputință, ca tocmai măsurile primejdioase, îndreptate astăzi asupra școlilor noastre, în loc de a produce pustiirea așteptată și temută, să aibă efectul contrar: înflorirea lor prin străduințele întefite ale conducătorilor și prin jertfele mântuitoare ale poporului, care le susține*«. ¹⁾

¹⁾ I.-L. «Vatra Școlară» an. II, p. 115.

Cuprinsul.

	Pag.
<i>Prefață</i>	5
Cap I. Situația generală a școalelor noastre.	
1. Stările create de legea școlară din anul 1907	7
2. Bilingvismul (Istoria bilingvismului)	9
3. Urmările bilingvismului: Surmenajul și slăbirea facultăților intelectuale	11
4. Orbecări prin întunec din cauza legii școlare	15
5. Rătăcirii pedagogice din cauza bilingvismului	17
Abuzul de zel la propunerea limbei maghiare	17
Introducerea manualelor didactice în școală scrise de autori maghiari	18
Cap II. Situația generală a învățătorilor noștri.	
1. Situația generală a învățătorilor noștri până la legea școlară din anul 1907	22
2. Situația generală a învățătorilor noștri după legea școlară din anul 1907	25
Greutățile învățătorilor provenite din partea formării superioare	27
Greutățile învățătorilor provenite din partea administrației	28
Scăderea încrederii poporului nostru în învățători	29
Jaluzia altor clase sociale din cauza îmbunătățirii stării materiale a învățătorilor	30
3. Pregătirea științifică a învățătorilor noștri	32
Profesorii seminariai	32
Tinerimea pedagogică	33
Lipsa de îndrumare mai rațională în seminare	34
Pregătirea tinerimii în seminare	35
Pregătirea continuă a învățătorilor în viață	35
Mijloace de pregătire: Cărți și reviste de specialitate	36
Reuniunile învățătoresți	41
Treptele formale	41
4. Manualele didactice	43

	Pag.
Dr. Onisifor Ghibu și Octavian Goga scriitori de manuale didactice	46
5. Inspecțiunea școlară	47
Revizori generali	47
Revizori districtuali	48
Urmărilor inspecțiunii de specialitate	49
Bifurcarea examenelor	50
Degenerarea instituțiunii cu denumirea comisarilor	50
Greșala învățătorilor de-a propune în loc de-a examina	50
O nouă procedură de examinare	51

Cap III. Activitatea învățătorilor nostri.

1. Roadele obținute de învățători în școală	52
Greșelile principale în învățământ	55
Cum să învață cuvinte în loc de noțiuni?	56
Cum să învață fraze în loc de fapte?	57
Cum stăm cu disciplina în școală?	58
Cum stăm cu educația artistică?	59
2. Roadele învățătorilor pe teren publicistic	60
Rostul nostru de a scrie	60
Repertor pedagogic	61
Gruparea învățătorilor pe lângă revistele de spe- cialitate	71
Cum de neglijă învățătorii pe terenul publicistic tocmai temele din domeniul pedagogiei experi- mentale	71
3. Roadele obținute de învățători pe teren cultural și economic	72
Necesitatea activității extrașcolare a învățătorilor	74
Cursurile cu analfabeții	75
Bibliotecile parohiale	76
Corul (bisericesc și lumesc)	76
Prelegerile populare	77

Cap IV. Aspirațiunile învățătorilor noștri.

1. Vaza învățătorilor nostri în societate	80
2. Rolul învățătorilor nostri în corporațiunile bise- ricești	82
3. Cursurile supletoare	84
<i>Incheiere</i>	87